

1
2023

Työeläke

Eläketurvakeskuksen julkaisema työeläkealan ammatti- ja sidosryhmälehti

MIKÄ KASVATTA TULOEROJA?

Tutkijat avasivat
eläkeläisten
tulorakenteen.

Työvoimapula päiväkodeissa

Uusi YEL-laskuri

Näin
suomalaiset
tienaavat

Spolanderin kulukuri

Valtiovarainministeriön ylijohdaja
Mikko Spolander puuttuisi myös
maksussa oleviin eläkkeisiin.

Sisältö

1/2023

8

Ylijohtaja Mikko Spolander kertoo VM:n listaamista keinoista, joilla eläkejärjestelmän vakautta voisi vahvistaa.

PÄÄKIRJOITUS

Tuovi Rautjoki:
Yksin ei pötki pitkälle _____ **3**

TIEDOKSI

Eläkeryntäys
aiheutti tilastopiikin _____ **4**

KOLUMNI

Timo Viherkenttä:
Kuka kantaisi riskin? _____ **7**

TAPASIMME

Mikko Spolanderin _____ **8**

TUTKITTUA

Mistä eläkeläisten
tulot koostuvat? _____ **12**

ETK PALVELEE

SAK kumppanina
työeläketurvajoukoissa _____ **14**

VISUAALISESTI

Eläke karttuu ansioista _____ **16**

PAINAVA SANA

Osaamisvaje varjostaa
päiväkodin arkea _____ **18**

PUHEENAIHE

Rahkeet tiukoilla
varhaiskasvatuksessa _____ **21**

ULKOMAILTA

Ulkomaanuutisia
ja Ranskan maaesittely _____ **24**

OHJENUORA

YEL-työtulon
määrittely vahvistuu _____ **26**

KIRJAT

Päivi Särkiniemen
suosikit _____ **27**

MIEHEMME MAAILMALLA

Reportaasi
Azerbaidzhanista _____ **28**

KONKARI KERTOO

Virstanpylväitä
Pertti Männistön uralta _____ **30**

ENGLISH SUMMARY

Poimintoja englanniksi _____ **31**

JULKAISUT

Eläketurvakeskuksen
uusimmat julkaisut _____ **32**

Mikka Alanen

14

SAK:n Saana Siekinen kertoo, mikä merkitys tutkimustiedolla on eläkepoliittisessa päätöksenteossa.

Olli-Pekka Ojro

18

Varhaiskasvatuksen henkilöstö on noussut barrikadeille, kun jatkuva osaamisvaje kiusaa päiväkotien arkea.

Mikka Alanen

Pääkirjoitus

13.3.2023

TUOVI RAUTJOKI, VIESTINTÄJOHTAJA, ELÄKETURVAKESKUS
@TUOVIRAUTJOKI

Karoliina Paatos

Yksin ei pötki pitkälle

ELÄKETURVAKESKUKSELLA, kuten monella muullakin organisaatiolla, on arvona kumppanuus. Rakennamme kumppanuutta sidosryhmiemme kanssa. Mutta mitä kumppanuus tarkoittaa?

Kaivoin esiin kumppani-sanana alkuperän Kotimaisten kielten keskuksen oivallisesta verkkopalvelusta. Selvisi, että kumppani-sanana taustalla on latinankielinen sana *companio*: com (kanssa, kera) ja panis (leipä). Kumppani on taho, jonka kanssa jaetaan leipä ja matka on yhteinen.

KUMPPANI on enemmän kuin sidosryhmä. Kumppanit tekevät asioita yhdessä ja pysyvät lähellä toisiaan. Kumppaneille yhdessä toimiminen luo omaan toimintaan lisäarvoa verrattuna yksin puurtamiseen. Kumppanilta saa rehellistä ja rakentavaa palautetta, kumppania arvostaa ja kumppaniin voi luottaa.

Miten sidosryhmästä voisi tulla kumppani? Keskiössä on toisen osapuolen riittävän hyvä tunteminen. Näin voi syntyä myös arvostus ja luottamus. Eikä toista voi oppia tuntemaan ilman vuorovaikutusta ja yhteistä aikaa. Tuntuu ehkä äkkiseltään helpolta, mutta nykypäivän työelämässä aikaa tuntuu olevan koko ajan vähemmän. Teemme kyllä yhteistyötä, viestimme ja suoritamme tehtäviämme, mutta onnistumme samalla rakentamaan ja syventämään kumppanuuksia?

ARVOSTUS ja luottamus punnitaan erityisesti yhteisten, vaikeiden asioiden hoitamisessa. Jos tällöin puuttuu arvostusta ja luottamusta, on asian hoitaminen huomattavasti vaikeampaa. Kumppanuuksia kannattaakin rakentaa ja vahvistaa myös hyvinä ja helpoina aikoina – silloinkin, kun tuntuu, ettei siihen ole tarvetta.

Ratkaistavia asioita riittää myös meillä työeläkealalla ja asiat ovat monimutkaisia. Meitä toimijoita on monta ja me kaikki tulkitsemme asioita omalla tavallamme ja omista tavoitteistamme käsin. Kuitenkin näistä eri tulkinnoista ja tavoitteista huolimatta on tärkeää pystyä luomaan riittävästi yhteisen ymmärryksen alustaa, jonka päällä ratkaisuja voi tehdä.

TYÖELÄKE-LEHTI kantaa myös kortensa kumppanuuden kekkoon kertomalla työeläkealan toimijoista ja palveluista. Tänä vuonna vuorossa on Eläketurvakeskuksesta kertova artikkelisarja, jossa kuvaamme keskeisiä palvelujamme ja niiden tuottamista yhdessä kumppaniemme kanssa. Antoisia lukuhetkiä! /

”Kumppanit tekevät asioita yhdessä.”

 Eläketurvakeskus
PENSIOSSYKDDSCENTRALEN

Työeläke-lehti on työeläkealan ammatti- ja sidosryhmälehti.

JULKAISIJA
Eläketurvakeskus (ETK), Etk.fi

VERKKOLEHTI
Työeläkelehti.fi

TILAA UUTISKIRJE
etk.fi/uutiskirje

PÄÄTOIMITTAJA
Tuovi Rautjoki

TOIMITUSPÄÄLLIKKÖ
Anne Iivonen

TUOTTAJA
Antti Karkiainen

TOIMITUKSEN SÄHKÖPOSTI
tyoelake-lehti@etk.fi

TOIMITUSNEUVOSTO
Suvi Dufva (Varma)
Minna Hakkarainen (Ilmarinen)
Jorma Kinnunen (Mela)
Teresa Kvarngård (Keva)
Linda Mattsson (Veritas)
Tiina Palotie-Heino (ETK)
Marina Paulaharju
(Merimieseläkekassa)
Satu Sandell (Elo)
Carita Wuorenjuuri (ETK)

LEHTEÄ TEKIVÄT MYÖS
Milka Alanen, Katri Isotalo,
Marjo Kaasila, Olli-Pekka Orpo,
Juha Rantala, Marjo Riihelä,
Matti Remes, Katri Saarteinen,
Päivi Särkiniemi
ja Niko Väänänen.

TILAUKSET JA
OSOITTEENMUUTOKSET
aineistotilaukset@etk.fi
puhelin 029 411 2500

TAITTO
Markku Laitinen, Aste Helsinki Oy

PAINO
Hansaprint Oy
paperi UPM Fine 100 g/m²

ISSN 0564-5808 (painettu)
Helsinki 2023, 59. vuosikerta
ISSN 1799-5221 (verkkojulkaisu)

Ilmestyy neljästi vuonna 2023.
Seuraava lehti ilmestyy
kesäkuussa:

nro	aineistot	lehti ilmestyy
2	5.5.	5.6.
3	1.9.	2.10.
4	3.11.	4.12.

Kannen kuva:
Milka Alanen

Eläkeryntäys aiheutti tilastopiikin

Viime vuonna eläkkeelle siirtyi kymmenentuhatta henkilöä enemmän kuin edellisenä vuonna. Mitä lähemmäs loppuvuotta mentiin, aktivoituivat monien eläkeaikeet poikkeuksellisen indeksikehityksen seurauksena.

Eläketurvakeskuksen (ETK) tilastojen mukaan viime vuonna työeläkkeelle siirtyi 71 500 henkilöä. Valtaosa lisäyksestä tuli vanhuuseläkkeelle siirtyneistä, joita oli 54 000 henkilöä.

Työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrissä tapahtui myös parin prosentin kasvu. Uusia työkyvyttömyyseläkkeitä alkoi 18 000 henkilöllä.

Eläkkeelle siirryttiin keskimäärin 62,2-vuotiaana. Luku on kaksi kymmenestä alempi kuin edellisvuonna. Notkahdusta selittää erityisesti vanhuuseläkkeen aloittaneiden määrän kasvu.

Muutamassa vuodessa erot ovat kasvaneet sukupuolten välillä. Ero eläkkeellesiir-

”Osittaisen vanhuuseläkkeen valitsi viime vuonna 35 000 henkilöä.”

Eläkevaroista sulanut 13 miljardia

Suurimpien työeläkelaitosten sijoitusvaroilta ei viime vuonna saatu varoja kasvattavaa tuottoa. Päinvastoin: energiakriisin, yltyneen inflaation ja koronastojen kurittamassa globaalissa markkinassa rahastoitujen eläkevarojen arvosta suli noin 13 miljardia euroa.

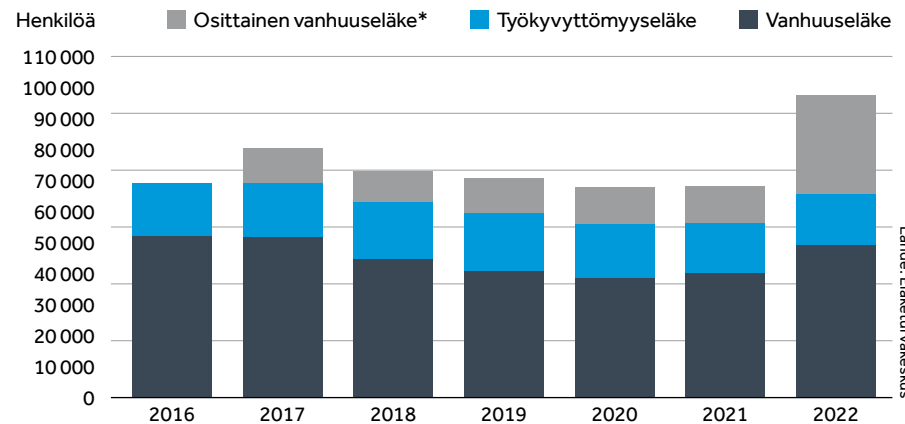
Kunta-alan eläkkeiden rahoituksesta ja eläkevarojen sijoitustoi-minnasta huolehtivan Kevan markkina-arvoinen tappio oli viime vuonna 4,6 miljardin luokkaa. Kevan tuotot painuivat seitsemän prosenttia miinukselle.

Ilmarisen sijoitustuotto asetui samoille hujakoille -6,6 prosenttiin, ja sijoitussalkun arvo aleni 4,5 miljardilla eurolla.

Varman salkun arvo keveni 2,8 miljardia euroa, kun sijoitusvarois-ta suli 4,9 prosenttia.

Elo pyrinsteli suhteellisesti pienemmällä menetyksillä. Espoolais-

Työeläkkeelle siirtyneet eläkelajin mukaan vuosina 2016–2022

*Osittaisen vanhuuseläkkeen aloittaneita ei lueta eläkkeelle siirtyneisiin.

tymisiässä on ollut miesten ja naisten välillä aiemmin pieni, mutta nyt miesten odote on 0,7 vuotta korkeampi kuin naisten. 25-vuotiaiden miesten eläkkeellesiirtymisiin odote oli 62,6 vuotta ja naisten 61,9 vuotta.

Osittainen vanhuuseläke nousi suuren yleisön löytämäksi hittituotteeksi.

– Osittaisen vanhuuseläkkeen valitsi viime vuonna 35 000 henkilöä. Määrä oli 2,5-kertainen normaalitasoon verrattuna, ETK:n kehityspäällikkö **Jari Kannisto** kertoo.

Osittaisen vanhuuseläkkeen valinnoita ei kuitenkaan tilastoissa lueta eläkkeelle siirtyneisiin. Tämän 2017 eläkeuudistuk-

sessä voimaan tulleen eläkemudon on voinut aloittaa osittaisena työuran vielä kes-täessä ja jo alinta vanhuuseläkeikää var-hemmin.

Vastedes eläkkeelle voi siirtyä yhä myö-hemmin. Eläkkeelle siirtyvien vanhuuselä-keläisten alaikäraja jatkaa hilautumistaan ylöspäin ikäluokittain kolmen kuukauden jaksoissa.

Tänä vuonna vanhuuseläkkeen alaikära-jan saavuttavat 1959 syntyneet. Heillä ikä-raja on 64 vuotta ja kolme kuukautta. Kun porrastusta jatketaan, vuonna 2027 ikära-jan saavuttavat 1962 syntyneet. Heillä ikä-raja on 65 vuotta. ✓

TEKSTI: PETER LINDSTRÖM

yhtiön sijoitusten markkina-arvo heikentyi 1,2 miljardilla eurolla vuo-teen 2021 verrattuna, mikä merkitsi sijoitustuoton painumista pakka-selle 3,7 prosenttia.

Verrokkejaan pienemmässä Veritaksessa sijoitusten tuotto jäi muiden tavoin negatiiviseksi ja asetui -4,5 prosenttiin (-52,4 miljoo-naa euroa).

Isossa kuvassa kuitenkin inflaatio, energiakriisi, Venäjän sota Ukrai-nassa ja yleinen talouden epävarmuus ovat painaneet kokonaisuudes-saan työeläkealan sijoitustuottoja. Pitkällä aikavälillä tilanteen usko-taan oikeenevan.

Eläkekassa Versolta ennakoidaan plussatulosta, joten vihreitäkin oksia löytyy joukosta. Työeläkealan päivittyneet tilinpäätöstiedot viime vuodelta analysoidaan kesäkuun Työeläke-lehdessä. ✓

Sini Sulonen johtaa Eläketurvakeskuksen hallitusta

Eläketurvakeskuksen (ETK) hallituksen puheenjohtajana vuoden alusta lukien on aloittanut hallitusammattilainen **Sini Sulonen** (ent. Kivihuhta, kuvassa). Monet muistavat hänet takavuosisilta työeläkeyhtiö Ilmarisen johtajana ja varatoimitusjohtajana.

Puheenjohtajapesti vaihtui kaksi-vuotiskauden alussa tänä vuonna ja jatkuu vuoden 2025 loppuun. Sulonen seuraa tehtävässä aiemmin toiminutta **Jukka Ahtelaa**. Varapuheenjohtajana toimii **Essi Rentola** sosiaali- ja terveysministeriöstä.

Lisäksi hallituksessa ovat edus-tajat työntekijä-, työnantaja- ja yrittäjäjärjestöistä sekä työeläkelaitoksista: **Minna Helle** (Teknologia-teollisuus), **Markku Jalonen** (Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT), **Keijo Karhumaa** (JHL), **Eija Korhonen** (Keva), **Janne Makkula** (Suomen Yrittäjät), **Pasi Mustonen** (Var-

KAROLINA PAKTOS

ma), **Sinikka Näätasaari** (SAK), **Katri Ojala** (Akava), **Ilkka Oksala** (EK), **Sami Pakarinen** (EK), **Marja-Liisa Rajakangas** (STTK), **Timo Sipilä** (MTK) ja **Katja Veirto** (Elo). ✓

PYSY KARTALLA JA KEHITÄ OSAAMISTASI
Eläketurvakeskus järjestää koulutusta alan asiantuntijoille sekä eläkeasioista kiinnostuneille.

Alla poimintoja kevään koulutustarjonnasta. Web-tunnus kertoo verkossa tapahtuvista koulutuksista. Lue lisää ja ilmoittaudu: etk.fi/koulutus

Ulkomaantyön vakuutamisen perusteet

19.4. [web](#)

Suomen eläketurvasta ruotsiksi: termit tutuksi, 26.4. ja 10.5.

26.4.

Työeläkeasioiden perusteet: 27.4., 4.5. ja 11.5.

27.4. [web](#)

Asiakirjajulkisuus ja henkilötietojen suoja

8.5. [web](#)

Perustietoa työeläkeasioiden muutoksenhausta

17.5. [web](#)

Hyvää Eläkepäivää – työikäisetkin!

Sähköinen työeläkeote tunnetaan melko huonosti. Siksi Eläketurvakeskus lanseeraa huhtikuussa *Eläkepäivä*-kampanjan.

Se muistuttaa, että työikäisenkin olisi työuransa aikana hyvä tarkistaa sähköinen eläkeotteensa, vaikkapa kerran vuodessa.

Eläkepäivänä voi miettiä hetken muutenkin omaa talouttaan ja tulevaa eläkettään. Näyttääkö tuleva eläke omaan tarpeeseen riittävältä ja mitä asialle vielä voisi tehdä: tarvitaanko lisäsäästämistä, enemmän ansioita tai voisiko jatkaa töissä pidempään?

Kampanjan tarkoituksena on herättää kiinnostusta aiheeseen, ohjata ihmisiä Eläkepäivä-kampanjasivulle ja sitä kautta tarkistamaan sähköinen työeläkeotteensa. Kampanja näkyy muun muassa YLE-tietoisuina ja sosiaalisessa mediassa. Kampanja koskee työikäisiä, kuitenkin pääkohteena päälle nelikymppiset. ✓

Eläkekomitea valvoo kanssasi

Palkittu podcast etsii vastauksia yökyöpeleiden eläkehuoliin.

KESKIYÖN hetki on maaginen. Kuun loisteessa mieleen hiipivät elämän suuret kysymykset, kuten eläketurva.

Eläkekomitea-podcastsarjan kolmannella tuotantokaudella puhelinlangat käyvät kuumina, kun yökyöpelit lähestyvät panelisteja eläkehuolillaan.

Öistä eläkekeskustelua johtaa Helsingin Sanomista (HS) tuttu taloustoimittaja **Alma Onali** (kuvassa). Uutisraportti-podcastin ohella Onali tunnetaan yhtenä palkitun *Hyvän sään aikana* -kirjan (2017) kirjoittajista.

Toimittajana Onali kuvailee itseään innostujaksi, joka syytyy ”isoista systeemeistä” ja niihin liittyvistä ilmiöistä. Parhailaan hän valmistelelee sosiologian väitöskirjaa muovista yhteiskunnassa.

– Eläkkeet on juuri tällainen iso aihe, joka vaikuttaa aluksi pölyiseltä, mutta kytkeytyy monilla tavoin ihmisten elämään ja yhteiskuntaan. Esimerkiksi deittailukulttuurin muutos liittyy syntyvyyteen, ja se taas heijastuu eläketurvan kestävyys.

Rohkeasti yölinjalla

Eläkekomitean uusi konsepti on saanut innoituksensa Pekka Saurin legendaarisesta Yölinja-radio-ohjelmasta.

Öisten soittajien huolien setviminen vie ohjelmaa kabineteista kansanomaisempaan suuntaan. Tarkoituksena on edelleen nostaa keskusteluun tuoreita näkökulmia ja lisätä ymmärrystä monimutkaisista kehityskuluista.

– Puhelut tuovat ohjelmaan lisää tunnetta ja uusia maanläheisempiä näkökulmia. Niiden kautta on hedelmällistä rakentaa parempaa ymmärrystä eläkeasioista. Ennakkoluulottomat mielipiteet tulevat edelleen olemaan ohjelman suola, kertoo viestintäjohtaja **Tuovi Rautjoki** Eläketurvakeskuksesta.

Ensimmäinen jakso ilmestynyt

Kevään aikana komiteassa käsitellään muun muassa työuria, syntyvyyttä ja oikeudenmukaisuutta eri näkökulmista.

Tuotantokauden ensimmäinen jakso löytyy jo Spotifysta ja muista podcast-palveluista. Jaksossa keskustellaan eläkkeistä ja sijoittamisesta.

Panelisteina kansalaisten eläkehuolia pohtivat Soste-ekonomisti **Anni Marttinen**, varallisuusvalmentaja **Terhi Majasalmi** ja Eläketurvakeskuksen suunnitteluosaston päällikkö **Ismo Risku**. /

NIMITYKSET

Marjo Honkaranta, FM, on nimitetty 9.1. alkaen Eläketurvakeskuksen tutkimusosastolle tutkimuskoordinaattoriksi.

Matias Kainu, YTM, OTM, on nimitetty 1.2. alkaen Eläketurvakeskuksen ulkomaanpalvelujen osastolle yksikön päälliköksi.

Mikko Mäkinen, KTT, on nimitetty 1.3. alkaen Työeläkevakuuttajat Telan pääekonomistiksi.

Jussi Häkkinen, KTM, on nimitetty 1.12.2022 alkaen Veritas Eläkevakuutuksen vastuullisuuspäälliköksi.

Erika Launonen, KTM, CIA, on nimitetty 1.2. alkaen Varman sisäisestä tarkastuksesta vastaavaksi tarkastusjohtajaksi.

Heikki Palmu, DI, KJs, sertioidu kiinteistöjohtaja, on nimitetty 7.11.2022 alkaen Veritas Eläkevakuutuksen kiinteistösijoitusjohtajaksi.

Kuka kantaisi riskin?

Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty myös eläkepolitiikassa. Kun elin-kaaret ovat pitkiä ja eläkkeiden rahoitus perustuu pitkälti tulevaisuuden tuloihin, on rakennettava kokonaisuus, jonka voidaan luottaa kestäväksi kauas tulevaisuuteen.

Kuitenkin vain puoliksi tehty. Tulevaisuudella on näet se kiusallinen ominaisuus, että asiat menevät usein huvikseen toisin kuin huolellisimmatkaan ennusteet sanovat.

Myös eläkejärjestelmän on kyettävä tarvittaessa sopeutumaan perusoletuksista poikkeavaan kehitykseen. Erot voivat koskea vaikkapa syntyvyyttä, kuolleisuutta, palkkakehitystä, inflaatiota, eläköitymisikiä tai sijoitustuottoja.

Jos asiat sujuvat odotettua suotuisammin, ”ongelman” voi laittaa lainausmerkkeihin – olkoonkin, että yllättävien hedelmien vastaanottajia voi ilmoitautua suuremmalle määrälle kuin hedelmiä on tarjolla.

Vaikeampia kysymyksiä syntyy, jos kehitys on odotettua heikompaa. Tällöin voi tuntua helpoimmalta potkia palloa eteenpäin ja toivoa, että jostain ilmaantuu suotuisa yllätys. Luultavimmin tällöin jäävät kuitenkin ennen pitkää jäljelle vain ikävät vaihtoehdot: eläkemaksujen nostaminen ja/tai pienemmäksi jäävät eläkkeet.

Mutta kenen sitten kuuluu kantaa huonon kehityksen seuraamukset? Eri maista löytyy mitä erilaisimpia ratkaisuja. Itselläni on etuoikeus istua aitiopaikalla kahden kovin erilaisen systeemin hallinnossa: Georgian ja Suomen lakisääteisissä järjestelmissä. Georgian työeläke määräytyy suoraan valtiollisen eläkelaitoksen sijoitustuottojen perusteella. Suomen malliin ei taas sisälly konkreettista mekanismia, jonka mukaan eläkkeet joustaisivat alaspäin, jos järjestelmän talous ajautuisi heikolle uralle. Näiden mallien välimuotoja löytyy vaikkapa Ruotsista.

Eri vaihtoehdoilla on omat etunsa. Suomessa korostuu eläketurvan luotettavuus ja ennakoitavuus. Ihan matemaattisen täsmällisenä eläkeoikeutta tarkkoine eläkeikineen ja indeksikorotuksineen ei silti tulisi pitää. Jos koko järjestelmä ei näytä olevan kestävällä uralla, on taiten haettava oikeanlaiset sopeutukset.

Sellaisia ei toivottavasti tarvita, mutta erilaisia ratkaisuja on otollisinta tutkia hyvän sään aikana eikä tilanteen ollessa päällä. Mahdollisiin mekanismeihin palataan ehkä vielä tälläkin palstalla. ✓

Timo Viherkenttä

Kirjoittaja, OTT Timo Viherkenttä työskentelee Senior Fellow -tehtävässä Aalto-yliopistossa.

KAROLIINA PAATOS

”Kenen kuuluu kantaa huonon kehityksen seuraamukset?”

”Myös maksussa oleviin eläkkeisiin pitäisi voida puuttua.”

Talouden trimmaaja

Eläkejärjestelmä tarvitsee rahoituksen vakautta ja sukupolvien oikeudenmukaisuutta, sanoo valtiovarainministeriön ylijohtaja Mikko Spolander.

Flyygeli jytisee. Mikko Spolander juoksuttaa harmonioita ja eläytyy voimakkaasti. Chopinin valssi cis-mollista tanssii ja soi. – Tämä on suosikkini.

Valtiovarainministeriön (VM) ylijohtaja, kansantalousosaston päällikkö on soittanut klassista lapsesta saakka. Erityisesti romantiikka puhuttelee: Chopinin lisäksi Tšaikovskin baletit ja Sibelius.

Mutta nyt työn alla on jotain aivan muuta, *Bohemian Rhapsody*.

– Tässä on sellaiset fortissimot, että tukka lähtee päästä, hän naurahtaa.

Freddie Mercuryn säveltämä rock-ooppera on omaperäinen melodraaman klassikko. Voi huoletta sanoa, että se ei ole velkaa kenellekään. Toisin kuin Suomen valtio.

Spolanderin mukaan Suomi putosi puusta finanssikriisin jälkeen. Vuonna 2008 kuuluimme julkista taloudenpitoa vertailtaessa vielä muiden Pohjoismaisten hyvinvointivaltioiden ryhmään. Nyt olemme lähempänä keskieurooppalaista kastia.

Taloussehditys on ollut heikkoa, ja velkaa on otettu kasvavien menojen katteeksi. Viime vuosien kriisisuma on heikentänyt tilannetta entisestään.

Mikko Spolander soitti flyygeliä Helsingissä Steinway Piano Gallery -liikkeessä.

– Olen vanhakantainen siinä mielessä, että mun maailmassa reaalkorko on olemassa ja velat joutuu maksamaan.

Spolanderin lista
Tempo: Andante

VM hakisi eläkejärjestelmään vakautta ja sosiaalista kestävyyttä näillä tavoin:

- Rahoituspohjaan reagoiva automaattinen sopeutusmekanismi parantaisi eläkejärjestelmän kestävyyttä ja ennakoitavuutta.
- Työkyvyttömyyseläkkeiden 60-vuotiaiden erityisharkinnasta voisi luopua.
- Palkattomien aikojen karttumista (tutkintoon johtava opiskelu ja ansiosidonnainen työttömyyskorvaus) voisi luopua. Perhe-eläkkeitä voisi rajoittaa nykyistä laajemmin.
- Työeläkejärjestelmän sijoitustuotot ovat heikkoja. Sääntelyä ja hyväksyttävää riskiä tulisi tarkastella kriittisesti ja etsiä parempia tuottoja.

Lähde: VM-muistio 8.12.2022

Valtiovarainministeriön joulukuussa julkaiseman virkamiespuheenvuoron mukaan julkisen talouden kestävyysvaje on 9 miljardia euroa. Siitä olisi päästävä eroon kahden seuraavan hallituskauden aikana.

Tämä tarkoittaa valtion talouden huolellista nuotitusta: leikkauksia ja veronkorotuksia sekä työllisyyttä ja talouskasvua edistäviä rakenteellisia toimia. Spolanderin mukaan yhteiseen partituuriin tarvitaan kaikki – myös eläketurva.

– Eläkejärjestelmässä ei ole akuuttia ongelmaa. Mutta on löydettävissä muutamia ruuveja, joita voisi säätää.

Tasaisempaa taakanjakoa

Spolander viittaa virkamiespuheenvuoron taustamuistioon, Eläkejärjestelmän vakaus ja sosiaalinen kestävyys, jossa on viiden kohdan kehityslista.

Muistion tilannekuva perustuu Eläketurvakeskuksen pitkän aikavälin laskelmiin: matalan syntyvyyden takia eläkemaksussa on korotuspainetta 2050-luvulta alkaen.

VM:n mukaan nykyiset vakauttajat, elin-aikakerroin ja elinajanodotteeseen sidottu eläkeikä, eivät reagoi riittävästi riskeihin. Tarvitaan uusi vakautusmekanismi, joka jakaa esimerkiksi heikosta syntyvyydestä tai

sijoitustuotoista aiheutuvan maksutaakan työikäisten ja eläkeläisten kesken.

Vakauttaja voisi olla esimerkiksi Ruotsin mallin kaltainen. Siinä eläkemaksu pysyy kiinteänä ja eläkkeet joustavat. Jos rahoituspohja alkaa heikentyä, eläkkeiden indeksikorotuksia jarrutetaan. Jos näkyvät paranevat, myös indeksit ovat anteliaampia.

Jos taakkaa jaettaisiin tasaisemmin jo hyvissä ajoin, se lisäisi järjestelmän vakautta ja pitäisi verokiilan aisoissa.

– En halua ottaa kantaa kiinteän maksun tasoon tai siihen, onko juuri Ruotsin malli paras. Pointti on ennakoitavuus ja taakanjako. Myös maksussa oleviin eläkkeisiin pitäisi voida puuttua, Spolander sanoo.

Nyky muodossa rahoitustaakka on kokonaan nykyisten ja tulevien työikäisten har-teilla, ja heidän saamansa vastine eläkemaksuille on huomattavasti suuria ikäluokkia pienempi.

Esimerkiksi vuosina 1945–1950 syntyneet saivat eläkemaksuilleen 4–5 prosentin sisäisen reaalityoton. 2000-luvulla syntyneiden vastaava tuotto uhkaa jäädä vajaa-seen kahteen prosenttiin.

– Pitää vähintään tunnustaa ja tunnustaa, että näin on. Jos sitten päätetään, että näin halutaan olevan, niin olkoon niin. Mutta päätös pitää sanoa ääneen, jotta nuoret tietävät, mitä odottaa.

Spolanderin mukaan uusi vakautusmekanismi olisi iso ja moniulotteinen eläkeuudistus, joka ravistelisi järjestelmän periaatteita.

Sellaisen läpivieminen vaatisi ”paljon kaffea ja tupakkaa”.

– Se on vuosien työ. Trimmaus on helppompaa aloittaa rönsyistä.

Back to basics

Karsittavilla rönsyillä Spolander tarkoittaa osaa palkattomien aikojen eläkekarttumista, kuten tutkinnosta ja ansiosidonnai-

Mikko Spolander

- **Ikä:** 55 vuotta
- **Työ:** valtiovarainministeriön kansantalousosaston päällikkö
- **Koulutus:** kauppatieteiden lisensiaatti
- **Onnellisuuden lähteet:** tyttäret, oma kumppani, musiikki, hiihto, hauen kalastus hyvässä seurassa
- **Työelämän motto:** Riittävän hyvä riittää.

”Jos pitää etsiä säästökohteita, karsisin mieluummin rönsyjä.”

silta työttömyysjaksoilta kertyvää eläkettä.

Molemmat etuudet ovat ministeriön mielestä heikosti perusteltuja. Lisäksi ensin mainittu rahoitetaan valtion budjetista. Jälkimmäisestä luopuminen lisäisi VM-arvion mukaan työllisyyttä.

– Tässä on taustalla back to basics -ajattelu, työeläke kertyy työstä. Jos pitää etsiä säästökohteita, karsisin mieluummin rönsyjä, jotka eivät ole perusajatuksen mukaisia.

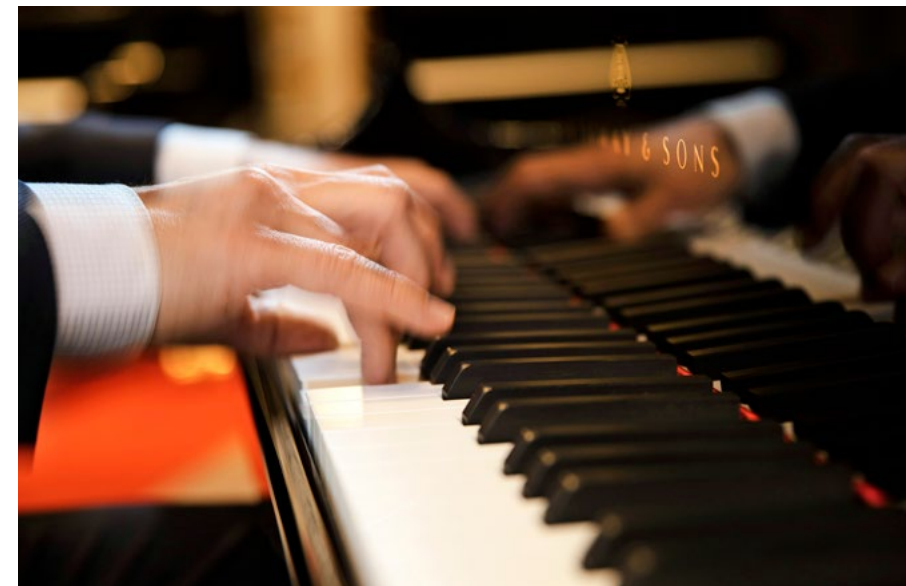
Eläketurvakeskuksen arvion mukaan palkattomilta ajoilta karttuneen eläkemenon osuus työeläkemenosta kasvaa yhdestä prosentista lähes seitsemään prosenttiin seuraavan 50 vuoden aikana.

Ansiosidonnaiselta kertyvän eläkkeen lakkauttaminen pienentäisi julkisen talouden menoja ja verokiilaa pitkällä aikavälillä. Aiemmin myönnetty eläkeoikeudet pitäisi maksaa, mutta rahat kiertäisivät eri tavalla. Uudistus kasvattaisi työeläkemaksua, mutta pienentäisi työttömyysvakuutusmaksua vähintään yhtä paljon.

Spolanderin mukaan myös 60 vuotta täyttäneiden työkyvyttömyyseläkkeiden erityisharkinnasta voisi luopua. Säännöksen mukaan ikääntyneet pääsevät muita kevyemmin ehdoin työkyvyttömyyseläkkeelle.

VM arvioi, että myös erityisharkinnasta luopuminen lisäisi työllisyyttä.

– Tästä on OECD:kin huomauttanut Suomelle antamissaan suosituksissa. Näiden lisäksi työeläkejärjestelmän sijoitus-

Spolanderin mukaan taantuma on todennäköinen, mutta se jää lyhytaikaiseksi ja vaisuksi.

tuottoja ja niihin liittyviä riskejä tulisi tarkastella kriittisesti. Tuotot ovat selvästi heikompia kuin verrokeilla.

VM-muistiossa mainitaan ohimennen myös perhe-eläkkeiden nykyistä laajempi rajoittaminen. Tästä Spolanderilla ei kuitenkaan ole enempää sanottavaa.

Terveiset seuraavalle hallitukselle

Kuten todettu, Suomen julkinen talous on ajautunut kauas muista Pohjoismaista.

Vuonna 2008 Suomella (35 %) ja Ruotsilla (38 %) oli yhtä paljon velkaa suhteessa bruttokansantuotteeseen. Vuonna 2022

Suomen osuus on kaksikertaistunut 72 prosenttiin ja Ruotsin sulanut 32 prosenttiin.

Spolanderin mukaan ei kuitenkaan ole liian myöhäistä alkaa kiertää eroa umpeen. Nyt tarvitaan pitkäjänteinen visio tulevaisuuden Suomesta.

– Kaipaamme johdonmukaista talouspolitiikkaa, jossa kansalaisille annettu palvelulupaus on sopuosinnassa yhteiskunnan voimavarojen ja niiden kasvattamismahdollisuuksien kanssa. Tulonmuodostuskymme ei saa eksyä liian kauaksi muista Pohjoismaista. /

VM perkaisi indeksit

Valtiovarainministeriö otti hiljattain kantaa myös indeksien leikkaamiseen (kolumni 11.1.2023).

Tekstissä budjettipäällikkö **Mika Niemelä** ja neuvotteleva virkamies **Ilari Ahola** kirjoittavat, että 9 miljardin euron säästöjä ei voi tavoitella tarkastelematta indeksidonnaisia menoja.

Kun työeläkkeet lasketaan mukaan, julkisella taloudella on 80 miljardia euroa indeksidonnaisia menoja vuodessa.

– Nämä on väistämättä perattava. Menopohja on niin iso, että pienemmälläkin peukaloinnilla on mahdollista saada paljon säästöjä kasaan, sanoo ylijohdaja **Mikko Spolander**.

Ministeriön virkamiehet rajaisivat indeksileikkausten ulkopuolelle viimesijaiset etuudet, hyvinvointialueiden rahoituksen ja tuottavuutta lisäävät menot, kuten ope-tuksen, tutkimuksen ja koulutuksen.

Työeläkkeet mainitaan **Sipilän** ja **Ka-taisen** hallitusten tekemien indeksileikkausten yhteydessä. Tekstin mukaan vaalikausien kokemuksista tulisi ottaa oppia. Se mikä varteenotettava oppi on, riippuu varmaankin seuraavasta hallituspohjasta.

Eläkkeitä maksettiin viime vuonna 34 miljardia euroa, mikä on 40 prosenttia kaikista julkisen talouden indeksidonnaisista menoista.

Mistä eläkeläisten tulot koostuvat?

Eläkeläisiä on yhteensä 1,6 miljoonaa. Joukko on tulotasoltaan hyvin moninainen. Eläkeläisissä on niin pieni-, keski- kuin hyvätuloisia. Myös tulojen koostumus vaihtelee.

Eläkejärjestelmän tavoitteena on turvata eläkeläisille kohtuullinen toimeentulo ja estää köyhyys. Näiden tavoitteiden toteutumista tarkastellaan usein eläkkeiden avulla. Eläkkeen lisäksi eläkeläinen voi kuitenkin saada muitakin tuloja. Toimeentuloon vaikuttavat oleellisesti myös muiden perheenjäsenten tulot ja verotus.

Tässä artikkelissa tarkastelemme eläkeläisten toimeentuloa kotitalouden (ekvivalentin) käytettävissä olevan rahatulon avulla. Näin voidaan verrata tulotasoltaan ja tulorakenteeltaan erilaisissa perheissä asuvia eläkeläisiä keskenään ja samalla arvioida myös eläkkeen merkitystä eläkeläisten tulonmuodostuksessa (ks. faktaboksi). Luottavuuden vuoksi kutsumme ekvivalenttituloa myös käytettäväksi tuloksi tai vain tuloksi.

KÄYTETTÄVISSÄ OLEVA TULO on monen tulolajin muodostama kokonaisuus. Oheisessa kuviossa on esitetty eläkeläisten käytettävissä olevien tulojen rakenne vuonna 2020. Kuvion positiivisella akselilla ovat bruttotulot tulolajeittain ja negatiivisella akselilla maksetut verot ja veronluonteiset maksut. Niiden summa on edellä mainittu käytettävissä oleva ekvivalenttitulo. Tulorakenteet on esitetty sekä euroina että suhteessa bruttotuloon.

Eläkeläisten tulorakenteet on esitetty sekä keskimäärin että tulokymmenyksittäin. Näistä jälkimmäinen on saatu jakamalla kaikkien eläkeläisten ekvivalenttitulot niiden suuruuden perusteella kymme-

Mistä tuloerot johtuvat?

Juha Rantala
ETK

Marja Riihelä
VATT

Pelkistäen voi todeta, että työuran mukaisiin ansioihin perustuva työeläke, työtulot ja omaisuustulot ovat kaikki eläkeläisten välisiä tuloeroja kasvattavia tekijöitä.

Kansaneläke ja muut tulonsiirrot alimmissa tulokymmenyksissä ja verotus ylimmissä tulokymmenyksissä ovat puolestaan tuloeroja vähentäviä tekijöitä.

Tarkastelemme artikkelissamme tuloeroja yhden vuoden tilanteen perusteella. Jo pidempään eläkkeellä olleilla etenkin työtulojen, omien tai puolison, merkitys luonnollisesti vähenee.

JUHA RANTALA JA MARJA RIIHELÄ

neen yhtä suureen osaan. Ensimmäisessä kymmenyksessä ovat kaikkein pienituloisimmat 10 prosenttia, toisessa seuraavat 10 prosenttia jne.

TULOTASOISSA on eläkeläisillä vaihtelua. Vuonna 2020 eläkeläisten bruttotulot olivat keskimäärin 34 100 euroa ja maksetut verot 7 200 euroa vuodessa. Keskimäärin eläkeläisten käytettävissä olevat tulot olivat siten noin 27 000 euroa vuodessa eli 2 300 euroa kuukautta kohden.

Keskituloisten eli viidennen tulokymmenyksen kuuluvien käytettävissä olevat tulot olivat kuitenkin lähes kaksi kertaa suuremmat kuin alimpaan kymmenyksen kuuluvien tulot, mutta kolme kertaa pie-

nemmät kuin ylimpään kymmenyksen kuuluvien tulot.

Kokonaisuutena tulot nousevat alemmasta tulokymmenyksestä yhtä ylempään kymmenyksen siirryttäessä melko tasaisesti. Poikkeuksena on ylin tulokymmenys, jossa muutos edelliseen kymmenyksen huomattavan suuri.

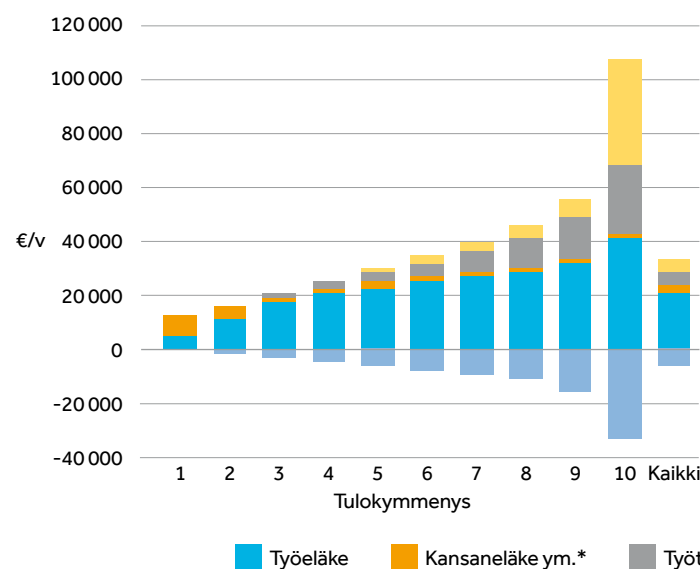
ALIMMASSA TULOKYMMENYKSESSÄ kansaneläkkeen ja muiden tulonsiirtojen osuus bruttotulosta on yli puolet ja työeläkkeen hieman yli 40 prosenttia.

Tulotason noustessa kansaneläkkeen ja muiden tulonsiirtojen osuus bruttotulosta vähenee ja muiden tulolajien, etenkin työeläkkeen osuus nousee. Esimerkiksi vii-

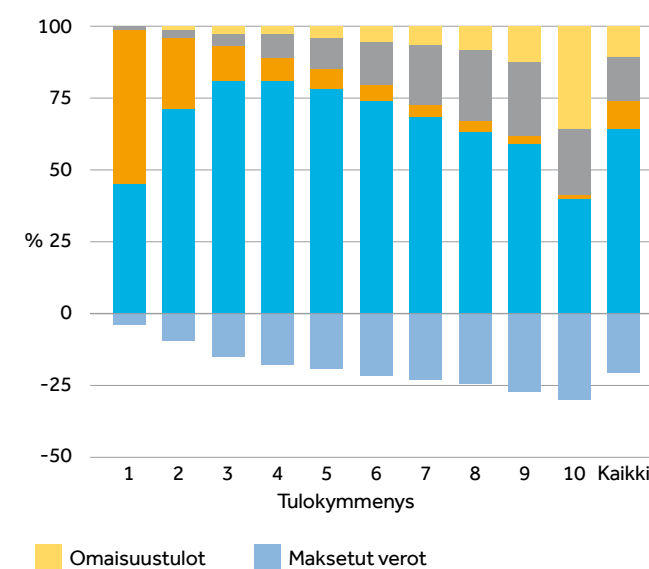
ELÄKELÄISTEN BRUTTOTULOJEN RAKENNE JA MAKSETUT VEROT TULOKYMMENYKSITTÄIN VUONNA 2020

Ekvivalenttitulo (€/vuodessa) ja osuus bruttotulosta (%)

BRUTTOTULOT JA VEROT

TULOJEN OSUUS BRUTTOTOLOISTA

*) Kansaneläke ym. = oma kansaneläke, takuueläke, muut Kelan etuudet.

dennessä kymmenyksessä työeläkkeen osuus bruttotulosta on lähes 80 prosenttia ja kansaneläkkeen ja muiden sosiaalietuuksien alle seitsemän prosenttia.

Keskituloa korkeimmilla tulotasoilla työ- ja omaisuustulojen merkitys kasvaa tasaisesti siten, että korkeimmassa tulokymmenyksessä niiden osuus bruttotulosta on yhteensä jo lähes 60 prosenttia. Toisin sanoen tulorakenne vaihtelee tulotason mukaan. Ylintä kymmenystä lukuun ottamatta työeläke on kuitenkin selvästi merkittävin tuloero.

Tarkastelemalla eläkeläisten tulorakennetta eri tulotasoilla saamme käsityksen siitä, mistä eläkeläisten väliset tuloerot johtuvat. Kuvioista näemme, kuinka eläkeläisten tulot ja tätä kautta eläkeläisten väliset tuloerot kasvavat oman työeläkkeen nousun myötä.

Toisaalta, kun mukaan otetaan myös työ- ja omaisuustulot, tuloerojen kasvu on selvästi voimakkaampaa.

VEROTUS tasoittaa tuloeroja. Verojen osuus bruttotulosta on pienituloisilla noin neljän prosentin, keskituloisilla noin 20 prosentin ja suurituloisilla 30 prosentin tuntumassa. ✓

Kirjoittajat: VTT Juha Rantala työskentelee ekonomistina Eläketurvakeskuksessa (ETK). KTT Marja Riihelä työskentelee erikoistutkijana Valtion taloudellisessa tutkimuskeskuksessa (VATT).

Lähde: Artikkelin perustuu Rantalan ja Riihelän tutkimukseen teoksessa Eläkkeet ja eläkeläisten toimeentulo. Kehitys vuosina 1995–2020, (toim.) Susan Kuivalainen, Juha Rantala, Kati Ahonen, Kati Kuitto, Liisa-Maria Palomäki, Jyri Liukko. Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 06/2022.

MITÄ EKVIVALENTTITULO TARKOITTA?

EKVIVALENTTITULO on tulokäsite, jolla pyritään saamaan rakenteeltaan erilaiset kotitaloudet vertailukelpoiksi ottamalla huomioon myös yhteiskulutuksesta saatu hyöty. Esimerkiksi kahden aikuisen talous tulee toimeen halvemmalla kuin erikseen asuessaan.

Ekvivalenttituloa laskettaessa otetaan huomioon samassa asutokunnassa asuvien kaikki tulot ja verot.

Asutokunnan tulot jaetaan kulutusyksikköluvulla jäsenkohtaiseksi ekvivalenttituloksi. Kulutusyksikkönä käytetään OECD:n määrittelemää asteikkoja. Näin tarkastelun kohteena on henkilö, mutta tulojen osalta otetaan huomioon perhe, johon hän kuuluu.

Lisätietoja käsitteestä: Tilastokeskuksen Stat.fi-verkkopalvelu.

Kumppanina työeläketurvajoukoissa

Työeläke-lehti haastattelee juttusarjassaan Eläketurvakeskuksen (ETK) palvelujen käyttäjiä. Sarjan aloittaa johtaja Saana Siekkinen SAK:sta. Palkansaajakeskusjärjestön kannanmuodotuksessa hän hyödyntää ETK:n tuottamaa tilasto- ja tutkimusaineistoa.

ANSIOPERUSTEISEN sosiaaliturvan idea on vahva peruste työnteosta kertyvälle eläketurvalle. Hakaniemen torin kevätaurin-gossa tätä painottaa **Saana Siekkinen**, SAK:n johtaja ja päätöksentekijä työeläkejärjestelmän sidosryhmissä.

Siekkinen työskentelee SAK:ssa vastualueinaan sosiaaliturva ja työllisyyskysymykset. Päätöksenteossa hän pitää mottonaan asettua heikomman puolelle.

ELÄKETURVAN suhde työuran aikaiseen toimeentuloon on yksi tarkastelukulma, joka palkansaajajärjestöä kiinnostaa.

– Tottakai se kiinnostaa palkansaajia, mikä vaikutus on omalla työuralla suhteessa ansaittuun eläketurvaan.

Yhteiskuntatieteilijänä Siekkinen näkee sosiaaliturva-asiat pelkkää eläkettä laajempänä kokonaisuutena, johon yhdistyvät sekä työelämän että eläketurvan kysymykset.

ETK PALVELEE päätöksentekijöitä tuottamalla käyttökelpoista ja luotettavaa tutkimustietoa. Siekkinen pitää tärkeänä, että eläketurvan kolmikantaisessa päätöksenteossa arviointi tehdään tietopohjaisesti.

– Laaja-alaisena ja riippumattomaan tutkimustoimintaan nojaavana tiedontuottajana arvostan ETK:n roolia hyvin paljon.

– Se on poliittinen valinta, mitä parametrejä laskelmissa kukin haluaa painottaa. Tärkeää on, että voimme luottaa laskelmia tekevien asiantuntemukseen.

– Tämä on kiistatonta ja sitä pidämme arvossa, Siekkinen sanoo.

Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK edustaa 18 palkansaajien ammattiliittoa ja niiden 800 000 jäsentä.

– Hyödynnämme laajasti tilastoaineis-

Saana Siekkinen on työskennellyt yli 20 vuotta SAK:ssa. Vastualueina hänellä ovat sosiaaliturva (työeläkkeet sen osana) ja työllisyys.

toja, työuratutkimuksen materiaaleja ja eläketurvan riittävyteen liittyviä tarkasteluja.

ETK:n tilastojulkistukset vaikkapa keskieläkkeistä tai vanhuuseläkkeiden ja työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuuksista ovat SAK:ssa käytettyjä aineistoja.

Vertailuvat laskelmat ja kehityssuuntien arvioinnit tai vaikkapa kansainväliset arvioinnit ovat sentyyppistä aineistoa, joka kiinnostaa SAK:n edunvalvojaa.

– PTS-laskelmat tai eläkeuudistusten arviointi ovat tällaisesta esimerkkejä.

LUOTTAMUS eläkejärjestelmään perustuu Siekkisen mukaan siihen, että eläketurvasen rahoituksellista kestävyttä ja eläkkeiden riittävyttä tarkastellaan toteutuneeseen kehityskulkuun peilaten.

– Yleisenä heittona meidänkin jäsenkunnassamme kuulee usein ”en pääse eläkkeelle” tai että, ”ei rahoja enää riitä meille”.

Siekkisen mukaan luotettava tieto leikkaa siivet perättömiltä puheilta tehokkaimmin.

– ETK tutkimukset ja selvitykset ovat apuna väriin tietojen oikaisemisessa. Niiden avulla pystymme osoittamaan, että kevyesti heitetyillä ”tietämisillä” ei ole tietopohjaa.

Siekkinen painottaa, että vanhuuseläkkeelle siirtymisen myöhentäminen ja työkyvyttömyyseläkkeiden vähentäminen ei onnistu vain eläkkeitä koskevaa lainsäädäntöä muuttamalla. Tarvitaan monia eri toimia, joilla työhyvinvoinnista huolehditaan. ✓

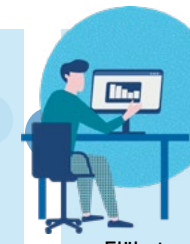

Arvioija ja kehittäjä

Kehittämisroolinsa mukaisesti ETK arvioi ja kehittää työeläketurvaa sekä tässä ajassa että pitkän aikavälin tarkasteluissa.

Suomen työeläkejärjestelmän arvioinnin lisäksi ETK tuottaa suunnittelu- ja tutkimustoiminnassaan kansainvälistä vertailuaineistoa.

Myös edellisen, vuoden 2017 työeläkeuudistuksen vaikutuksia on tutkittu huolella.

Korkeatasoinen tutkija

Eläketurvakeskuksessa tehdään riippumatonta empiiristä sosiaali- ja taloustieteellistä tutkimusta.

Tutkimustoiminnan vahvuus on monipuolisia ja kansainvälisesti ainutlaatuisia aineistoja hyödyntävässä tutkimuksessa.

Painoalueita ovat työurien kehitys, eläkkeelle siirtyminen, eläketurvan riittävyys ja eläkejärjestelmän taloudellinen kestävyys.

Palvelujen tuottaja

Hajautetussa työeläkejärjestelmässä Eläketurvakeskus huolehtii strategiansa mukaisesti eläketurvan kokonaisuuden toimivuudesta.

Eläketurvakeskus palvelee myös koko yhteiskuntaa arvioimalla ja kehittämällä työeläkejärjestelmää.

ETK palvelee kaikkia työeläkevaikuttajia, viranomaisia ja muita sidosryhmiä.

Asiantuntijatieto päätöksenteon apuna

Eläketurvakeskuksen (ETK) tiedontuotannossa **Allan Paldaniuksen** johtaman suunnittelun asiantuntijat tuottavat tutkimuksia, selvityksiä, laskelmia ja tilastoja sekä koostavat katsauksia ajankohtaisista teemoista sekä tekevät kansainvälisiä vertailuja.

Etenkin päättäjät ja vaikuttajat hyödyntävät ETK:ssa tuotettua asiantuntijatietoa, sillä yhteiskunnassa työeläketurvan merkitys nähdään oleellisena osana hyvinvoinnin ja talouden kokonaisuutta.

Viimeisimmän, vuoden 2017 eläkeuudistuksen yhteydessä lakiin tehtiin kirjaus jo-

ka viides vuosi tehtävästä työurien kehityksen sekä työeläkejärjestelmän taloudellisen ja sosiaalisen kestävyuden arvioinnista. Ensimmäinen arviointi tehdään vuonna 2026.

– Lähivuosina yksi keskeisistä tehtävistämme on tähän viisivuotisarviointiin tarvittavien tietojen, laskelmien ja selvitysten tuottaminen, Paldanius kertoo.

Eläketurvakeskus on Suomessa ainoa laatuaan eläketurvaa tutkivana tietotalona. Ainutlaatuisuus perustuu sille laissa annettuun tehtävään harjoittaa eläketurvaan liittyvää tilasto- ja tutkimustoimintaa sekä laatia arvioita ja laskelmia eläketurvan kehi-

tyksestä ja rahoituksesta. Laissa on säädetty myös ETK:n oikeus saada ja käyttää tietoa näihin tarkoituksiin.

Paldanius korostaa, että tutkimustoiminnassaan ETK noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. Samoin tilastotoimessa noudetaan tilastotoimen ammatillisia eettisiä periaatteita ja ennustelaskelmissa sovelletaan alalla vakiintuneita standardeja.

– Erityinen asemamme tuo myös erityisen vastuun laadusta, luotettavuudesta ja puolueettomuudesta.

Julkaisuistaan ETK viestii monilla kanavilla, jotta tieto saavuttaisi kohderyhmänsä.

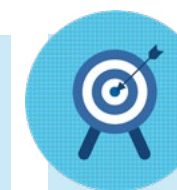

Kumppanuudet

Eläketurvakeskus työskentelee toimivan työeläketurvan puolesta. Tätä päämäärää se toteuttaa yhteistyössä eri sidosryhmien kanssa.

Kumppanuus työeläkevaikuttajien, työmarkkinajärjestöjen ja viranomaisten kanssa on keskeistä ETK:n toiminnassa.

Talous- ja työllisyyskysymykset, väestökehitys sekä työkykyyn liittyvät aihekokonaisuudet nivoutuvat läheisesti työeläketurvaan.

Kolmikantainen päätöksenteko

Työeläketurvan muutoksia valmistee työmarkkinakeskusjärjestöjen eläkeneuvotteluryhmä.

Kolmikantaisessa sopijapöydässä kohtaavat työmarkkinakeskusjärjestöt työnantaja- ja työntekijäpuolelta sekä valtiovallan edustajat sosiaali- ja terveys- sekä valtiovarainministeriöstä.

ETK:n toimitusjohtaja **Mikko Kautto** toimii ryhmän puheenjohtajana.

ELÄKETURVAKESKUS (ETK) on lakisääteinen työeläketurvan kehittäjä, asiantuntija ja yhteisten palvelujen tuottaja.

Lause sisältää kahtalaisen ja lakiin perustuvan toiminnan luonteen. Lauseen ensimmäinen osa kertoo tutkimus- ja kehitystoiminnasta. Jälkimmäinen taas painottaa ETK:n roolia työeläkejärjestelmän toimeenpanossa.

ETK:n palvelujen esittelyä jatkamme tulevissa lehdissä. Kesäkuun numero keskittyy työeläkelainsäädäntöön. Tarkastelukulmana on lakiin säädösvalmistelu ja haastattelu- vuoroon nousee kumppanimme sosiaali- ja terveysministeriöstä.

Työeläke karttuu ansiosta

Palkansaajien työeläkevakuutettu keskiansio vuonna 2021 oli 3 200 euroa kuukaudessa. Miesten työeläkevakuutettu keskiansio (3 600 euroa) oli runsaan neljänneksen suurempi kuin naisten (2 800 euroa).

Noin 2,6 miljoonaa työelämän sankaria kartuttaa itselleen työeläkettä. Yksityisaloilla töitä teki reilut 1,8 miljoonaa henkilöä ja julkisella sektorilla 700 000.

Perheen perustaminen. Naisten ansiokasvu hidastuu 30 ikävuoden tienoilla.

Palkka huippu. Miesten keski-ansiot ovat korkeimmillaan noin viisikymppisenä.

Miesten ansiot

Naisten ansiot

Työeläkettä kartuttanut kuukausiansio keskimäärin

€/kk vuonna 2021

Työeläke kertyy työuran keston ja ansioiden määrän mukaisesti. Työeläkejärjestelmä huolehtii taustalla, että ansioiden mukaisesti kertyneet eläkekertymät kootaan yhteen työeläkeotteelle. Vaikka työeläkelaitoksia ja eläkelakeja on useita, henkilö saa eläkkeensä yhdeltä luukulta, kun eläke-aika koittaa.

Työeläkevakuutetut ansiot ikäluokittain

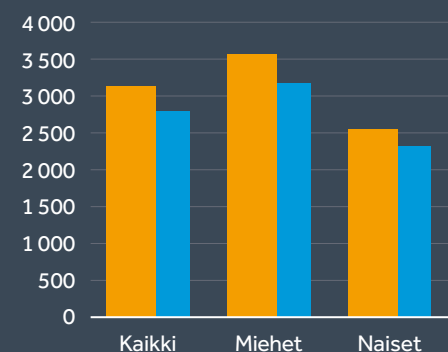
Palkansaajat, yksityinen ja julkinen sektori yhteensä, vuonna 2021, keskiansio €/kk

Ikä	Miehet	Naiset
Kaikki ikäluokat	3 617	2 784
Alle 20	1 104	834
20–24	1 948	1 539
25–29	2 809	2 307
30–34	3 436	2 607
35–39	3 898	2 909
40–44	4 315	3 278
45–49	4 560	3 458
50–54	4 504	3 422
55–59	4 288	3 305
60–64	4 076	3 072
65–68	2 791	2 000

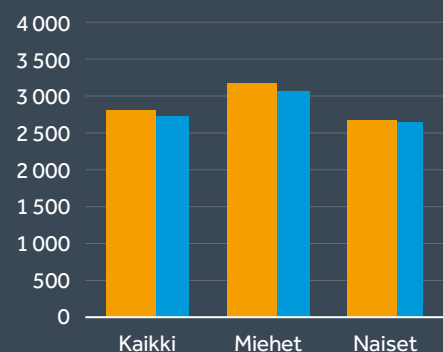
17 20 23 26 29 32 35 38 41 44 47 50 53 56 59 62 65 68 ikä

PALKANSAAJIEN TYÖELÄKEVAKUUTETUT ANSIOT €/kk

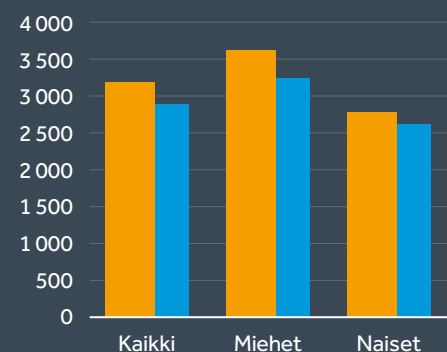
Yksityinen sektori

Julkinen sektori

Yksityinen ja julkinen sektori yhteensä

Työ on eläkkeen perusta. Sillä ei ole väliä, tekeekö työtä yksityisen palveluksessa tai julkisella alalla. Sektorirajojen yli voi liikkua ja henkilö voi olla samanaikaisesti vakuutettu usean eri työeläkelain mukaan.

Lähde: Suomen työeläkevakuutetut 2021. Suomen virallinen tilasto, Eläketurvakeskuksen tilastoja 13/2022.

Julkaisu sisältää keskeiset lukumäärätiedot kaikista Suomen työeläkejärjestelmän piiriin kuuluvista 17–68-vuotiaista henkilöistä. Lisäksi tilastossa esitetään tietoja palkansaajien eläkettä kartuttaneista ansioista sekä työeläkkeen määrään vaikuttavista palkattomista ajoista.

Tilastot ja tulorekisteri

Eläketurvakeskuksen tilastot perustuvat tulorekisterin mukaisiin palkansaajien työeläkevakuutettuihin ansioihin. Niihin lasketaan kaikki työeläkevakuutettu työ, myös epäsuunnollinen, joka voi olla kestoaltaan lyhyt tai osa-aikainen. Osa-aikatyötä tekevien määrä vaihtelee toimialoittain, mikä heijastuu myös keskiansioihin.

KÄSITTEET

- Keskiansio** on bruttoansioiden aritmeettinen keskiarvo tilastovuoden tasossa.
- Mediaaniansio** on keskimmäisen palkansaajan ansio.
- Kuukausiansio** on saatu jakamalla vuosiansio työkuukausien määrällä.
- Palkansaajalla** tarkoitetaan työeläkelakien piiriin kuuluvaa työtä tekevää henkilöä, jos kysymys ei ole YEL- tai MYEL-ryrittäjätoiminnasta.

Päiväkodin johtaja Elina Wallin: Osaamisvaje varjostaa PÄIVÄKODIN ARKEA

Elina Wallinilla on joka päivä täysi työ saada kasaan riittävä määrä henkilökuntaa. Hän lisäisi alan koulutusta sekä toivoo parannusta palkkaukseen ja työoloihin.

Päiväkoti Pihlajan johtaja **Elina Wallin** leikkii lasten kanssa, mutta työpöydällä odottaa vielä runsaasti hallinnollisia töitä ennen työpäivän päättymistä.

Hän johtaa Helsingin Meilahdessa kahta päiväkotia, joissa on 44 työntekijää ja noin 250 lasta.

Ison kokonaisuuden pitäminen hallinnassa vaatii paljon työtä. Yksi vaativimmista tehtävistä on varmistaa, että kaikissa päiväkotiryhmissä on joka päivä riittävä määrä henkilökuntaa.

– Meillä on muutamia täyttämättömiä paikkoja, joita pyritetään henkilöstöpalvelun sijaisten voimin. Toki pyrimme ennakoimaan etukäteen tiedossa olevat poissaolot, mutta aamuisin voi tulla yllätyksiä.

Wallin sanoo, että päiväkodin johtajan työ on usein ”tulipalojen sammuttelua”. Ennakkosuunnittelu on vaikeaa, sillä eteen voi tulla yllättäen selvitettäviä juttuja.

Viime keväänä Wallinin johtamissa päiväkodeissa oli niin paha henkilöstövaje, että hän oli itsekin lähes joka iltapäivä päiväkodin pihalla lasten kanssa.

– Silloin tein hallinnollisista töistä vain välttämättömät. Tätä työtä tehdään kuitenkin aina lasten turvallisuus edellä.

Suurin pula pätevistä opettajista

Pääkaupunkiseudun suurten kaupunkien johto kertoi syksyllä, että alueen päiväkoiteihin palkattaisiin välittömästi 2 200 työntekijää, jos pätevää henkilökuntaa vain olisi tarjolla.

Wallinin mukaan iso huoli alalla on, miten laadukas varhaiskasvatusta pystytään nykyisillä resursseilla turvaamaan.

– Suurin haaste on valtava osaamisvaje. Meillä on kova pula pätevistä varhaiskasvatuksen opettajista. Se juontaa siitä, että varhaiskasvatuksen opettajia koulutettiin niin pitkään liian vähän.

Wallin viittaa 1990-luvun puolivälistä pitkälle 2010-luvulle jatkuneeseen tilanteeseen, jossa varhaiskasvatuksen opettajien koulutusmäärät romahtivat. Viime vuosina lisätyt aloituspaikat eivät ole riittäneet vajeita paikkaamaan.

Päiväkodin arjessa osaamisvaje näkyy siinä, että monia työtehtäviä hoitavat henkilöt, joilla ei ole työn edellyttämää koulutusta.

– Jos päiväkotiryhmästä puuttuu opettaja, paikan ottaa usein lastenhoitaja. Hänellä ei ole kuitenkaan pedagogista koulutusta. Lastenhoitajan paikan saattaa puolestaan ottaa henkilö, jolla ei ole tähän koulutusta.

”Kun homma toimii, niin työ varhaiskasvatuksessa on mahtavaa.”

– Seurauksena on tilanne, jossa kaikissa tehtävissä on työntekijä ilman työn edellyttämää osaamista. Silloin käy helposti niin, että ryhmän toiminta ei lähde oikein sujuamaan.

Matala palkka ei houkuttele alalle

Toinen iso kysymys on Wallinin mielestä matala palkkataso. Varhaiskasvatuksen opettajan palkka on Helsingissä 2 794 euroa ja lastenhoitajan 2 285 euroa kuukaudessa. Tämän päälle maksetaan työkoemuksesta ja työtehtävistä riippuvia lisäjä.

– Etenkin pääkaupunkiseudulla näin matalilla palkkoilla on vaikea tulla toimeen. Varhaiskasvatuksen opettajia on siirtynyt muihin töihin, kun palkka ei vastaa koulutuksen antamaa osaamista.

Wallinin mukaan päiväkodin valttikortit ovat vähissä, kun nykyisistä työntekijöistä yritetään pitää kiinni.

– Voimme tarjota joustavia työaikoja, järjestää osa-aikatyötä ja mahdollistaa opiskelun työn ohella. Ja voimme pyrkiä tekemään työyhteisön sellaiseksi, että meillä on kivaa. Kun homma toimii, niin työ varhaiskasvatuksessa on mahtavaa.

Tilanne heikentynyt pikkujuljia

Pitkän työuran alalla tehnyt Wallin tietää, mistä puhuu. Hän valmistui varhaiskasvatuksen opettajaksi vuonna 2001 ja on työskennellyt siitä lähtien pääkaupunkiseudun päiväkodeissa.

– Aika paljon työ on kahdessa vuosikymmenessä muuttunut. Ensimmäisessä työ-

Elina Wallinin mielestä matala palkkataso vetää talouden tiukille. Helsingissä varhaiskasvatuksen opettajan kuukausipalkka on alle 2 800 euroa ja lastenhoitajan vajaat 2 300 euroa.

Lapsiperheiden vanhempia, varhaiskasvatuksen henkilöstöä sekä ammattijärjestöjen edustajia osallistui tammi-kuussa Stop Va-Kava leikki -mielenosoitukseen. Etualalla Sanna Ra (vas.) ja Teea Laitio.

”Eniten panostaisin koulutukseen, mutta myös palkkaa ja työoloja on parannettava.”

paikassani päiväkotiryhmässä oli kaksi opettajaa ja lastenhoitaja. Se oli hieno juttu vastavalmistuneelle opettajalle, kun oli kokenempi kollega tukena.

Sittenmin päiväkoteissa on siirrytty yleisesti yhden opettajan päiväkotiryhmiin. Wallinin mukaan monelle valmistuvalla varhaiskasvatuksen opettajalle hyppäys työelämään on iso, jos hän saa heti alussa vedettävään oman päiväkotiryhmän.

– Joissakin tapauksissa hän saattaa olla jopa ainoa pätevä opettaja koko päiväkodissa. Ne ovat rankkoja paikkoja.

Wallinin uran alkupuolella päiväkotiryhmissä oli pääsääntöisesti riittävästi pätevyyden saaneita varhaiskasvatuksen opettajia.

– Silloin joutui oikeasti hakemaan työpaikkaa ja käymään monessa työpaikka-haastattelussa.

Wallinin mukaan päiväkodin johtajalla oli aiemmin mahdollisuus valita työnhakija, jonka osaaminen sopii tiimiin parhaiten. Nyt saa olla tyytyväinen, jos ylipäättään onnistuu jonkun rekrytoimaan.

– Tilanne on huonontunut pikkuhiljaa. Työ on myös muuttunut entistä hektisemmäksi, mikä varmasti osaltaan johtuu usein vaihtuvista sijaisista ja poissaoloista.

Wallinin mukaan myös lasten yksilöllisten tarpeiden huomioon ottaminen ja entistä tiedostavampien vanhempien toiveet työllistävät enemmän kuin aiemmin.

– Yksilöllisten tarpeiden huomioiminen on toki tärkeää, mutta välillä tuntuu, että tässä on menty ehkä liiankin pitkälle. Pitää muistaa, että varhaiskasvatuksessa toimitaan ryhmässä, jossa ei voida mennä vain yhden yksilön toiveiden mukaan.

Ongelmiin ei ole nopeita ratkaisuja

Wallin on seurannut viime kuukausien uutisointia Helsingin varhaiskasvatuksen kriisistä ristiriitaisin tuntein.

– Meillä on paljon korjattavaa, ja epäkohdista tulee nostaa esille. Keskustelu on kuitenkin lähtenyt pyörimään liian negatiivisella kiertellä ja peittänyt alleen kaiken hyvän. Helsingissäkin on päiväkoteja, joissa

on täysin pätevä henkilökunta eikä lainkaan henkilöstövajetta.

Kaikki toivovat ongelmiin nopeita ratkaisuja, mutta niitä ei Wallinin mielestä ole. Nykyinen tilanne on syntynyt pitkän ajan kehityksen tuloksena.

– Eniten panostaisin koulutukseen, mutta myös palkkaa ja työoloja on parannettava, jotta nykyiset työntekijät saadaan pidettyä töissä ja houkutteltua uusia tekijöitä.

– Henkilöstöllä on oltava tunne, että heitä kuunnellaan ja arvostetaan. Pienetkin asiat vaikuttavat. Henkilöstö on esimerkiksi toivonut työnantajalta työvaatteita.

Wallinin mielestä varhaiskasvatuksen ohjaus, suunnittelu ja arviointi ovat nyt aiempaa paremmalla tolalla. Sen takaavat muun muassa uusi varhaiskasvatustilaki ja varhaiskasvatussuunnitelmat.

– Meillä on mahdollisuus tasalaatuisen ja laadukkaaseen varhaiskasvatukseen koko maassa, kunhan vain saamme tarpeeksi osaavia ihmisiä käytännön toteutukseen. /

Miia Kemppi näkee ongelman laajuuden Helsingin kaupungin varhaiskasvatusjohtajana.

Kevan tilastopäällikkö Katinka Lybäck kertoo faktat julkisalujen eläköitymisestä.

Varhaiskasvatuksen opettajien liiton puheenjohtaja Anitta Pakanen haluaa nopeita ratkaisuja.

Paine ongelmien ratkaisuun kasvaa

RAHKEET TIUKOILLA

Varhaiskasvatuksen ongelmien ratkaisulla on kiire, sillä kiristyvät pätevyysvaatimukset ja kasvava lapsimäärä lisäävät paineita päiväkodeissa. Miten asiantuntijat korjaisivat tilanteen?

Helsingin Senaatintorille kokoon-tui tammikuuisena iltana satoja ihmisiä osoittamaan mieltään kaupungin varhaiskasvatuksen kriisitymistä vastaan.

Huolestuneet vanhemmat vaativat päiväkotien henkilökuntavajeen, palkkauksen ja työolojen välitöntä parantamista.

Mielenosoittajien västini otti vastaan Helsingin kaupungin varhaiskasvatusjohtaja **Miia Kemppi**. Hänelle karu tilanne on enemmän kuin tuttu.

Helsingissä varhaiskasvatuksen opettajan koulutuksen saaneita työntekijöitä puuttuu tällä haavaa noin 830 henkilöä. Henkilöstön kokonaisvaje on noin 44 prosenttia. Kelpoisia lastenhoitajia puuttuu noin 660. Kokonaisvaje on noin 32 prosenttia.

– Henkilöstön saatavuuden parantamiseksi on tehty paljon eri toimenpiteitä, mutta ne eivät ole riittäneet, Kemppi sanoo.

Suurien kaupunkien ongelma

Kemppi kertoo, että Helsinki on viime vuosina muun muassa lisännyt varahenkilöitä ja nopean toiminnan apuja päiväkodeille. Myös palkkoja on korotettu ja tehostettu palkitsemisia.

– Varhaiskasvatuksessa työssä olevista ihmisistä on pidettävä huolta. Haluamme panostaa heidän työhyvinvointiinsa.

Varhaiskasvatuksen henkilöstöpula on ongelma kaikissa suurissa kaupungeissa. Helsingissä tilanne on kärjistynyt poikkeuksellisen vakavaksi.

– Helsingissä opettajien saatavuusongelmat johtuvat suurelta osin siitä, että varhaiskasvatuksen henkilöstön palkat ovat surkeat. Ei niillä palkoilla pärjää pääkaupunkiseudulla, jossa elinkustannukset ovat muuta maata korkeammat, Varhaiskasvatuksen opettajien liiton (VOL) puheenjohtaja **Anitta Pakanen** sanoo.

Koulutuksen laiminlyönti kostaatuu

Pakanen sanoo, että henkilöstöongelmien suurimmat syyt juontavat kuitenkin 1990-luvun puoliväliin. Tuolloin varhaiskasvatuksen opettajien koulutus siirtyi lastentarhanopettajaopistoista yliopistoihin, mikä johti koulutusmäärien romahdukseen.

Yliopistot saivat tuolloin kandidaatin tasoisiin tutkintoihin valtiolta vähemmän rahaa kuin maisterintutkintoihin, mikä vähensi mahdollisuutta lisätä aloituspaikkoja.

Tähän ei myöskään katsottu tarvittavan erillistä rahoitusta, sillä alan ammattilaisia oli tuolloin työttöminä.

– Sitemmin kukaan ei vuosikausiin seurannut koulutusmääriä tai laskenut tulevia tarpeita. Varhaiskasvatuksen opettajia saattoi valmistua vuodessa vain muutamia kymmeniä yliopistoa kohden, Pakanen huomauttaa.

Tarvitsemme kansallisen väliarvioinnin varhaiskasvatuslaista. Tämän pohjalta kuntien ja valtion tulisi yhdessä pohtia tarvittavia toimia.

MIIA KEMPPI
HELSINGIN KAUPUNKI

Varhaiskasvatuksen henkilöstön työkuormitus on noussut. Työ koetaan henkisesti ja fyysisesti raskaaksi. Oman haasteensa tuo kiihtyvä eläköityminen.

KATINKA LYBÄCK
KEVA

Helsingissä opettajien saatavuusongelmat johtuvat suurelta osin siitä, että varhaiskasvatuksen henkilöstön palkat ovat surkeat.

ANITTA PAKANEN
VARHAISKASVATUKSEN
OPETTAJIEN LIITTO

Viime vuosina opiskelupaikkoja on lisätty, mutta varhaiskasvatuksen opettajia ei edelleenkään valmistu riittävästi. Lisäksi iso osa koulutuksen rahoituksesta on määraikaista.

– Aloituspaiikkoja on nyt noin tuhat vuodessa. Laskelmiemme mukaan niitä tulisi olla vuodessa 1400, jotta meillä on vuonna 2030 riittävästi varhaiskasvatuksen opettajia, Pakanen sanoo.

VOL on arvioinut, että koulutuspaikkojen lisääminen vaatii valtiolta noin 2,3 miljonaan euron lisäpanostuksen vuodessa.

Miten tehdä rakenneuudistusta?

Vuoden 2018 varhaiskasvatuslain mukaan vuoteen 2030 mennessä kaksi kolmasosaa päiväkodin opetus-, kasvatus- ja hoitohenkilöstä tulee olla varhaiskasvatuksen opettajia tai sosionomeja. Tästä määrästä vähintään puolet on oltava varhaiskasvatuksen opettajia. Kolmasosan henkilöstöstä tulee olla päteviä varhaiskasvatuksen lastenhoitajia.

Varhaiskasvatusjohtaja Kemppi sanoo, että henkilöstörakenteen muutos on merkittävä nykyiseen verrattuna.

– Ilman koulutusmäärien lisäämistä lain edellyttämä rakenneuudistus ei ole toteutettavissa Helsingissä – eikä muuallakaan. Aloituspaiikkojen jaossa tulee ottaa huo-

mioon, että pääkaupunkiseudulla tarve on suurin.

Kempin mielestä koulutuksessa kaikki keinot on otettava käyttöön. Helsingissä on esimerkiksi edistetty oppisopimuksia, joilla päiväkotien avustajat voivat pätevoityä lastenhoitajiksi. Monimuotokoulutuksessa lastenhoitajilla on puolestaan mahdollisuus kouluttautua työn ohessa varhaiskasvatuksen opettajaksi.

Pakanen kiirehtii koulutuksen lisäämistä myös siksi, että kutistuvista ikäluokista huolimatta varhaiskasvatuksen lapsimäärät kasvavat.

Kuntaliiton laskelmien mukaan varhaiskasvatuksessa olisi vuonna 2030 yli 13 000 lasta enemmän kuin vuonna 2019, jos osallistumisaste nousee 90 prosenttiin nykyisestä alle 80 prosentista.

Pakanen huomauttaa, että henkilöstöpula ei kosketa läheskään kaikkia päiväkoiteja.

– Suomessa on kuntia, joissa päiväkoiteissa ei ole rekrytointiongelmia. Niissä on panostettu palkkaukseen, työilmapiiriin, johtamiseen ja täydennyskoulutukseen, mikä näkyy työtyytyväisyydessä.

Jaksaminen kovalla koetuksella

Varhaiskasvatuksen työntekijöistä aiempaa useampi kokee työnsä fyysisesti ja henki-

sesti raskaaksi. Myös mahdollisuudet vaikuttaa omaan työhön ovat vähentyneet.

Tämä käy ilmi työeläkevakuuttaja Kevan tuoreimmasta tutkimuksesta. Kaikista varhaiskasvatuksen työntekijöistä lähes neljännes arvioi, ettei heillä ole voimavaroja kohdata muutoksia ja haasteita työssään.

– Tulokset ovat menneet selvästi huonompaan suuntaan. Työkuormitus on noussut, Kevan tilastopäällikkö **Katinka Lybäck** sanoo.

Oman haasteensa päiväkotien henkilöstötilanteeseen tuo kiihtyvä eläköityminen. Kevan tämänhetkisten laskelmien mukaan

seuraavan kymmenen vuoden aikana lastenhoitajia olisi jäämässä eläkkeelle noin 8 200, mikä on noin 28 prosenttia ammattiryhmän kokonaisvahvuudesta.

Varhaiskasvatuksen opettajia jäisi vastaavasti eläkkeelle noin 4 700, mikä on vajaa 26 prosenttia kokonaismäärästä.

– Päiväkotien johtajista peräti 45 prosenttia siirtyisi seuraavan kymmenen vuoden aikana eläkkeelle. Suuri osuus johtuu siitä, että johtotehtäviin on edennyt usein uransa jälkipuoliskolla olevia ammattilaisia, Lybäck toteaa.

Miia Kempin mielestä varhaiskasvatuksen ongelmien ratkaisun pohjaksi tarvitaan tutkittua tietoa.

– Tarvitsemme väliarvioinnin varhaiskasvatuslaista. Tämän pohjalta kuntien ja valtion tulisi yhdessä pohtia tarvittavia toimia. /

ELÄKKEET JÄÄVÄT ALLE KESKIARVON

- **Varhaiskasvatuksen opettajan palkka on työehtosopimuksen mukaan 2 568,34 euroa. Lastenhoitajan palkka 2 159,93 euroa kuukaudessa.**
- **Varhaiskasvatuksen opettajilla vanhuuseläke on keskimäärin noin 1 800 euroa kuukaudessa ja lastenhoitajilla keskimäärin 1 400–1 500 euroa. Kevan kokoamat tiedot koskevat vuonna 2021 eläkkeelle siirtyneitä varhaiskasvatuksen ammattilaisia.**
- **Kunta-alalla vanhuuseläke on keskimäärin noin 2 000 euroa.**

Eläköityminen kiihtyy kunta-alalla

Varhaiskasvatuksen henkilöstön kiihtyvä eläköityminen on osa kunta-alalla tapahtuvaa osajakatoa, joka haastaa kunnat pohtimaan työn järjestämistä uudelleen. Samalla on mietittävä keinoja, joilla lähtijöiden tilalle houkutellaan uusia osajia.

Kevan tuorein ennuste kertoo, että suurin osa tulevina vuosina eläkkeelle jäävistä tulee suurimmista ammattiryhmistä, kuten hoitaja- ja opettaja-ammateista.

Kymmenen vuoden aikana lähihoitajista eläkkeelle on siirtymässä noin 18 300 henkilöä, sairaanhoitajista noin 12 700 henkilöä ja peruskoulun yläluokkien ja lukion opettajista noin 13 400 henkilöä.

Alueellisesti kunta-alan eläköityminen on lähivuosina voimakkainta Pohjois- ja Itä-Suomessa, pienintä Uudella maalla, Pohjanmaalla ja Ahvenanmaalla.

Kunta-alan henkilöstön työeläkkeet rahoitetaan työnantajilta ja työntekijöiltä perityillä eläkemaksuilla sekä eläke-

varojen sijoitustuotoilla. Tulevaisuuden haasteista huolimatta kunta-alan eläkkeiden rahoitus on nykyisten arvioiden mukaan kestäväällä pohjalla.

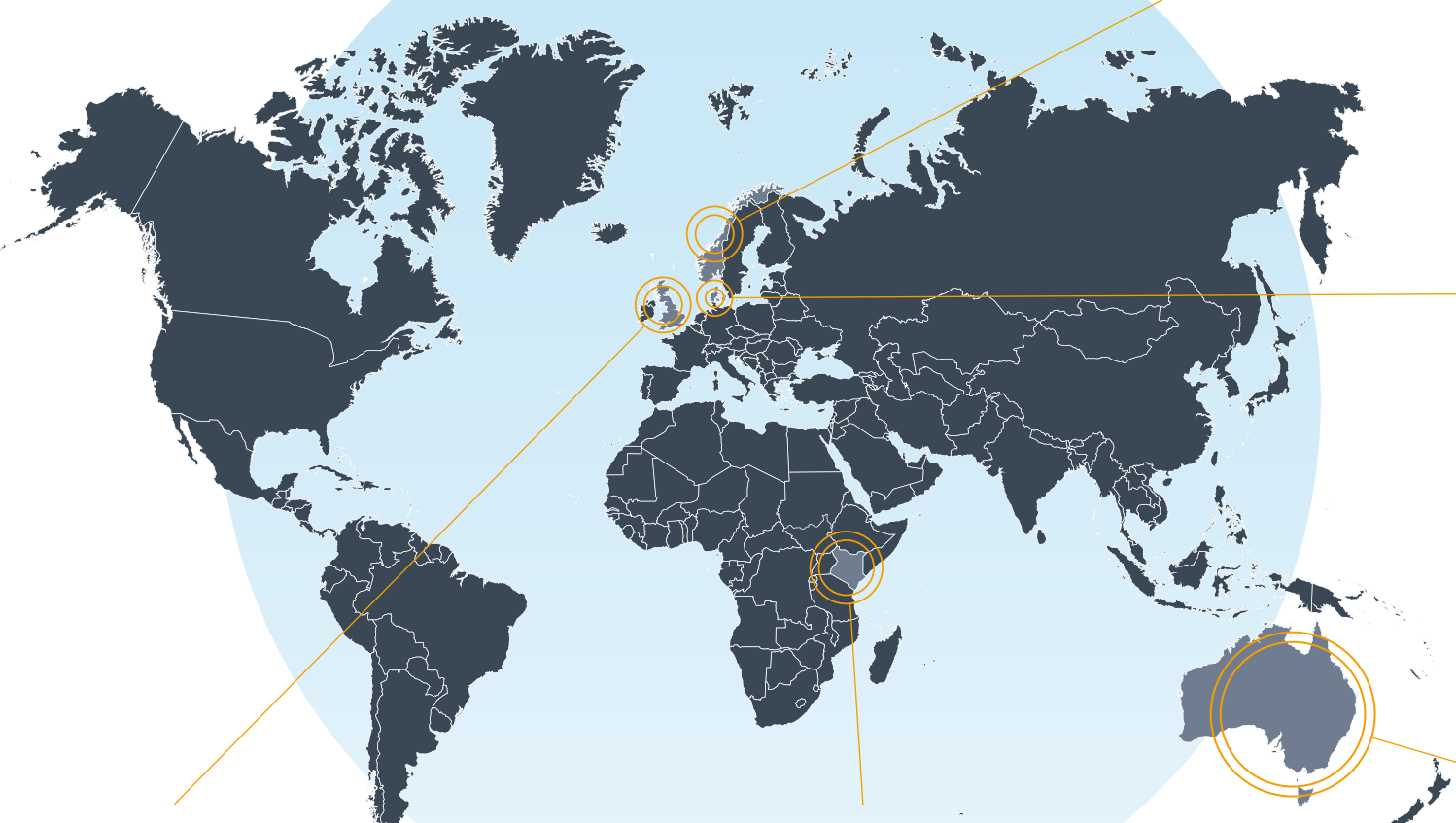
Keva-lain mukaisessa järjestelmässä joudutaan käyttämään yhä enemmän sijoitusten tuottoja ja tulevaisuudessa myös pääomia eläkkeiden rahoittamiseksi.

Eläketurvakeskuksen syksyllä 2022 julkaistun pitkän aikavälin laskelman mukaan Kevan jäsenyhteisöjen eläkemaksutaso on korkeampi kuin laskelmassa esitetty riittävä vakiomaksu. Toisaalta rahoitus on entistä selvemmin sijoitusten varassa, joten sijoitustuotoilla on suuri vaikutus tarvittavaan eläkemaksun tasoon.

Kuntatalouden ongelmat voivat kuitenkin heijastua eläkejärjestelmän rahoitukseen. Jos Kevan jäsenyhteisöjen henkilöstö vähenee, myös eläkemaksuja kertyy aiempaa vähemmän.

Öljyrahasto niiasi Norjassa, Keniasta sukeutunut pimeän työn keidas

Ulkomaanpalstalla kerromme ajankohtaisia eläkeuutisia muista maista.
Lähemmin paneudumme tällä kertaa Ranskan
eläkejärjestelmän yleispiirteisiin.

ISO-BRITANNIA Huhtikuussa eläkkeisiin 10 prosentin indeksikorotus

Britanniassa lakisääteistä vanhuuseläkettä korotetaan huhtikuussa 10,1 prosenttia. Vanhuuseläkkeen täysi määrä nousee 1 000 euroon kuukaudessa.

Lakisääteisen vanhuuseläkkeen indeksikorotus on vuodesta 2010 lähtien perustunut niin sanottuun *paras kolmesta* -mekanismiin (*triple lock*). Eläkkeitä tarkistetaan vuosittain huhtikuussa jollain näistä kolmella: edellisvuoden ansiotason, kuluttajahintojen muutoksen mukaisesti tai vähintään 2,5 prosentilla. Näistä korkein valitaan korotuksen perusteeksi. Vuonna 2022 kuluttajahintojen muutos oli 10,1 prosenttia ja palkkojen nousu 5,2 prosenttia.

Mekanismi oli osittain hyllytettyä viimekeväisten korotusten aikaan, kun silloin ansiotason kasvua ei otettu huomioon pandemian aikana vääristyneiden kasvulukujen vuoksi. Eläkeläisten helpotukseksi hyllytys jäi tilapäiseksi.

The Times 9.2.

KENIA Kuivuuden keskellä kukoistaa pimeän työn keidas

Kenian tilastoviranomaisen mukaan maan noin 17,4 miljoonasta työntekijästä jopa 83 prosenttia työskentelee pimeästi ja jättää lakisääteiset velvoitteet hoitamatta.

Kuivuuden kiusaamassa maassa ainoastaan noin neljännes työvoimasta on vakuutettuna työeläkejärjestelmässä. Silloinkin eläkemaksut järjestelmään voivat olla matalia, pienimmillään päälle kolme dollaria kuukaudessa.

Maan eläkeviraston johtaja **Jackson Nguthu** varoitti suuresta ikääntyneiden köyhyysriskistä, jos järjestelmän kattavuutta ei saada nostettua. Jo 73 prosenttia kokee eläketurvansa olevan riittämätön toimeentuloon.

Eläkevirasto aikoo aloittaa kampanjan ja Nguthu myös kehotti yrityksiä tarjoamaan kannusteita lisäeläkesäästämiseen.

The East African 28.1. ja *Zawaya* 29.1.

NORJA Valtion öljyrahasto kirjasi jättimäiset tappiot

Norjan eläkkeiden rahoituksen perustan turvaava valtion kansainvälinen eläkerahasto GPFG teki viime vuonna ennätystappiot. Runsaat 14 prosentin kokonaistappiot kertyivät pääasiassa osakkeista (-15,3 prosenttia) sekä korkopapereista (-12,1).

Alaskirjauksia kertyi yhteensä 1 637 miljardia kruunua (noin 161 miljardia euroa). Aiempi ennätys oli finanssikriisin ajoilta vuonna 2008, jolloin öljyrahastona tunnettu eläkejärjestelmä teki tappiota 633 miljardia kruunua.

Eläkerahaston toimitusjohtajan **Nicolai Tangenin** mukaan syynä tappioihin olivat Ukrainan sota, korkea inflaatio sekä nousevat korot. Tappioidenkin jälkeä rahaston sijoitusten arvoksi laskettiin vuoden 2022 lopussa noin 12 429 miljardia kruunua (1 223 miljardia euroa).

NBIM 31.1. ja *IPE* 31.1.

TANSKA Taloussuoritus kannusteita eläkeläisten työntekoon

Eläkkeensaajan omat työtulot ja avio- tai avopuolison työtulot eivät tämän vuoden alusta enää vähennä kansaneläkkeen perusosaa ja eläkelisää. Uudistus on osa hallituksen ja työministeri **Ane Halsboe-Jørgensenin** ajamaa Tanskan talouden uudistuspakettia, joka tähtää työvoiman kysyntä- ja tarjontatilanteen tehostamiseen ja työllisyyden lisäämiseen.

Hallituksen arvion mukaan uudistus parantaa yhteensä 130 000 eläkeläisen asemaa. Mukaan lukien noin 50 000 tanskalaista, joiden ei tarvitse perehtyä eläkkeiden laskentasääntöihin ennen lisätyöhön ryhtymistä.

Uudistuksen on arvioitu lisäävän menoja noin 450 miljoonaa kruunua (noin 60 miljoonaa euroa).

8.2. Beskæftigelsesministeriet

AUSTRALIA Ikääntyneitä kannustetaan asunnon vaihtoon

Australiassa kannustetaan eläkeläisiä vaihtamaan pienempiin koteihin. Maassa pidennettiin vuoden alusta aikaa, jolloin asunnon myyntitulo ei huomioida tarveharkintaisen vähimmäiseläkkeen laskennassa. Myös myyntitulolle saatava laskennallinen vuosituotto laskettiin 2,25 prosentista 0,25 prosenttiin.

Aiemmin myyntituloja ei huomioitu ensimmäisen vuoden aikana. Lakimuutoksen myötä jaksoa on pidennetty kahteen tai poikkeustapauksissa jopa kolmeen vuoteen.

Lakimuutoksen toivotaan vapauttavan ikääntyneiltä isompia asuntoja nuorille perheille. Nuorten omistusasuminen on laskenut 66 prosentista 55 prosenttiin viimeisen 30 vuoden aikana.

SSA International Update

Aiheesta laajemmin etk.fi > Eläkejärjestelmät > Muiden maiden eläkejärjestelmät

NÄIN RANSKASSA

Väkiluku: 68 miljoonaa

Odotettavissa oleva elinikä:
miehillä 79,7 vuotta, naisilla 85,9 vuotta

Eläkeikä: 62 vuotta.

ELÄKELÄISILLÄ HYVÄ ELINTASO

Ranskassa vanhuuseläke koostuu lakisääteisestä eläkkeestä sekä pakollisesta työmarkkinaeläkkeestä. Poikkeuksellista Ranskassa on rahastoinnin vähyyys, sillä molemmat toimivat jakojärjestelmäperiaatteella. Maassa on jonkin verran rahastoitua eläkesäästöjä henkivakuutusyhtiöissä.

Kokonaistyöeläkemaksu on noin 28 prosenttia yksityisellä sektorilla. Yksityisaloilla ei ole varsinaisesti työkyvyttömyyseläkettä, vaan työhön kykenemättömille maksetaan etuuksia ja tukia sairausvakuutuksesta.

Nykyeläkeläisten elintaso on keskimäärin hyvä. Eurostatin mukaan eläkeläisten köyhyysriski on 10 prosenttia, joka on EU:n toiseksi matalin lukema. Eläkemenot ovat korkeat, vuonna 2020 ne olivat vajaat 15 prosenttia suhteessa BKT:hen.

Lakisääteinen eläkejärjestelmä syntyi heti toisen maailmansodan jälkeen vuonna 1945. Sitä ennen oli useita alakohtaisia eläkejärjestelmiä.

Maassa on vieläkin 42 erillistä eläkejärjestelmää eri aloille ja ammattiryhmillä. Järjestelmissä on erilaiset etuuden määräytymisperusteet sekä maksut. Noin 70 prosenttia työssäkäyvistä kuuluu kuitenkin yleiseen järjestelmään, régime généraleen, jossa eläke määräytyy 25 parhaan työvuoden perusteella.

Eläkeikä on 62 vuotta ja täyteen eläkkeeseen vaaditaan 42 vuoden työura. Presidentti **Emmanuel Macron** on viemässä läpi eläkeuudistusta, jossa eläkeikä nostettaisiin asteittain 64 ikävuoteen ja uravaatimusta 43 vuoteen.

Laskuri avuksi: YEL-työtulon määrittely täsmentyy

Jotta yrittäjä saa kohtuullista eläkettä, YEL-työtulon on oltava oikealla tasolla. Tästä lähtien eläkevakuuttajan tulee seurata työtuloja säännöllisesti.

Yrittäjän eläkelain (YEL) uudistus astui voimaan tämän vuoden alussa. Kiivainta keskustelua uudistuksessa herätti yrittäjän työtulon määrittäminen. Tavoitteena on saada se vastaamaan yrittäjän todellista työpanosta.

YEL-työtulolla tarkoitetaan sitä palkkaa, joka yrittäjän olisi kohtuudella maksettava, jos hän palkkaisi omaan työtehtäväänsä työntekijän, jolla olisi vastaava ammattitaito. Palkalla tarkoitetaan tässä yksityisellä sektorilla kyseisellä toimialalla koikaista työtä tekevän mediaanipalkkaa, mutta esimerkiksi työn osa-aikaisuus on otettava työtulon määrittelyssä huomioon.

Yrittäjän vahvistettu työtulo on perusta yrittäjän eläkemaksuille ja sen perusteella maksettavalle eläkkeelle. Lisäksi se vaikuttaa esimerkiksi sairauspäivärahaan, työttömyysturvaan ja vanhempainpäivärahaan.

Säännöllisen työtulon määrittäminen ei ole varsinkaan aloittelevalla yrittäjälle helppoa. Moni yrittäjä onkin määritellyt työtulonsa eri syistä alakanntiin, eivätkä eläkevakuuttajat ole siihen tähän asti juurikaan puuttuneet.

Yrittäjyyttä suunnitteleva tai työtulonsa oikeaa tasoa hakeva yrittäjä voi arvioida työtuloaan Työeläke.fi-palvelun laskurilla. Laskuri antaa suosituksen työtulosta ja sen liikkumavarasta, joka on 30 prosenttia suun-

taansa. Suositus perustuu käyttäjän valitseman toimialan keskipalkkaan ja hänen arvioimaansa liikevaihtoon. Liikevaihtotietoa käytetään yritystoiminnan laajuuden arviointiin. Laskurin taustatiedoissa käytettävä mediaaniliikevaihto perustuu alalla toimivien YEL-vakuutettujen liikevaihtoon. Myös työeläkeyhtiöiden laskurit perustuvat samaan Eläketurvakeskuksen tuottamaan laskentapalveluun.

Työtulon vahvistaa aina yrittäjän valitsema työeläkeyhtiö tai -kassa.

– Jos yrittäjän ilmoittama työtulo on laskurin antamassa liikkumavarassa, tarvetta lisäselvityksille ei yleensä ole, sanoo vakuutusjohtaja **Minna Hakkarainen** Ilmarisesta

– Jos kyseessä on useamman yrittäjän yritys tai jos toiminta on esimerkiksi voimakkaasti kausiluontoista, keskustelua tarvitaan enemmän, Hakkarainen jatkaa.

Työtulon tarkemman määrittelyn lisäksi lakiuudistuksen keskeinen tavoite on saada työtulo vastaamaan paremmin yritystoiminnan muutoksia. Eläkevakuuttajille säädettiinkin velvollisuus tarkistaa yrittäjien työtulot kolmen vuoden välein. Sen arvioinnissa ne voivat käyttää toimialatietojen lisäksi viranomaisilta saatavia tietoja kyseisen yrityksen liikevaihdosta ja yrittäjän mahdollisista rinnakkaisista ansiotuloista.

Työeläkeyhtiöissä pohditaan Hakkaraisen mukaan aktiivisesti sitä, minkälaiseksi tarkistusprosessi rakennetaan, jotta se on yrittäjille mahdollisimman sujuva. ✓

Vastuu yrittäjän työeläketurvan määrittelyssä ei ole yksinomaan yrittäjällä, sillä työeläkeyhtiö vahvistaa YEL-työtulon.

1 Kuka tarvitsee YEL-vakuutuksen?

Yrittäjä vastaa itse oman eläke- ja pitkälti myös sosiaaliturvansa järjestämisestä.

Yrittäjän eläkelakiin perustuva vakuutus on pakollinen kaikille 18 vuotta täytäneille yrittäjille, joiden yrittäjätöiminta on jatkunut vähintään neljä kuukautta ja kun työpanoksen arvo eli työtulo ylittää noin 8 575 euroa vuodessa (raja tarkistetaan vuosittain). Yli 194 750 euron vuosityötulosta ei kerätä maksua eikä sen ylimenevästä myöskään kerry YEL-turvaa (vakuuttamisvelvollisuuden yläraja).

Myös osa-aikainen tai palkkatyön rinnalla yritystoimintaa harjoittava tarvitsee YEL-vakuutuksen, mikäli työtulo ylittää 8 575 euroa vuodessa. Vanhuuseläkkeen rinnalla yrittäjänä toimivan ei tarvitse ottaa YEL-vakuutusta.

2 Mikä on vahvistettu työtulo?

Työtulo on se summa, joka yrittäjän olisi maksettava työntekijälle, jonka hän palkkaisi vastaavaan työhön vastaavalla ammattitaidolla. Työtulo ei siis ole yrittäjän itselleen maksama palkka eikä yrityksen tulos.

Työtulon vahvistaa yrittäjän valitsema työeläkevakuuttaja eli tyypillisesti joku neljästä työeläkevakuutusyhtiöstä (Elo, Ilmarinen, Varma, Veritas) tai jokin yrittäjän alakohtainen eläkekassa. Kun yrittäjä ottaa YEL-vakuutuksen, hän arvioi eläkevakuuttajalleen työtulonsa. Eläkevakuuttaja vahvistaa työtulon yrittäjän antamien tietojen ja laissa määriteltyn kriteerien pohjalta.

Vahvistettuun työtuloon voi ja tuleekin tehdä tarvittaessa muutoksia. Muutoksia ei voi tehdä takautuvasti.

Vahvistettu YEL-työtulo on perusta yrittäjän eläkemaksuille ja sen myötä määräytyy maksettava eläke.

3 Näin käytät YEL-laskuria

YEL-työtulo-laskuriin syötetään oma toimiala ja arvioitu vuosiliikevaihto, jonka perusteella laskuri antaa työtuloarvion.

Työtulon liikkumavara auttaa ottamaan huomioon esimerkiksi työn osa-aikaisuuden ja yrittäjän ammattitaidon ja kokemuksen. Aloittavan yrittäjän työtulo on usein vaihteluvälin alapäässä.

Laskuri on kaikille avoin, eikä sen käyttäminen vaadi kirjautumista. Palvelu tarjotaan suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

Laskuri löytyy Työeläke.fi-verkkopalvelun Laskurit-osiosta.

4 Eläkevakuuttajilla velvollisuus seurata työtuloa

YEL-uudistuksen tavoitteena on vähentää alivakuuttamisesta aiheutuvia ongelmia sekä yrittäjille että yhteiskunnalle.

Työeläkeyhtiöt aloittavat yrittäjien työtulon tarkistukset portaattain tänä vuonna niistä yrittäjistä, joiden vahvistettu työtulo on alle 15 000 euroa vuodessa ja jotka eivät ole tehneet työtuloonsa merkittäviä muutoksia viimeisen kolmen vuoden aikana. Työeläkeyhtiö tekee heille ehdotuksen työtulosta.

Työeläkevakuutusyhtiö voi korottaa vuosittaista työtuloa korkeintaan 4 000 euroa kerralla, jos yrittäjä ei halua korkeampaa korotusta. Työtulon taso tullaan tarkistamaan kolmen vuoden välein.

KIRJAT

Päivi Särkiniemi

Ikä: 52-vuotias

Koulutus: KTM, eMBA

Työ: johtaja Merimieseläkekassassa, vastuualueena talous, IT ja hallinto
Lähellä sydäntä: läheiset (perhe, ystävät ja Felix-koira), pienet työeläkevakuuttajat
Aikoo lukea: Jussi Adler-Olsen: Tapaus 64.

Fantasiaystäville

Fantasiakirjojen lukemisesta pidän erityisen paljon. Viimeksi luin **Kerri Maniscalcon** kolmeosaisen kirjasarjan. Sarja on toistaiseksi saatavilla vain englanniksi.

Suositus sarjan lukemiseen tuli 21-vuotiaalta tyttäreltäni. Maniscalcon kirjoitustyylillä on mukaansatempaava ja kerronta värikästä. Tarina saa sarjan edetessä uusia, jännittäviä ja odottamattomia käänteitä.

Kerri Manicalco: *Kingdom of the Wicked Series*, *JIMMY Patterson Books*, 2020–2022

Naisten tarinoita

Kirjojen lukeminen tai kuuntelu on aina antoisaa. Olen äänikirjojen suurkuluttaja ja koko ajan on jokin äänikirja kuuntelussa. Mieluiten kuuntelen dekkareita, fantasiaa ja elämäkertoja, mutta myös kaunokirjallisuutta. Seitsemän sisarta on **Lucinda Riley**n huikea kirjasarja, jota suosittelen lämpimästi. Pidän siitä, että sarjan edetessä oppii tuntemaan päähenkilöt ja heidän tarinansa. Rileyn tarinat vievät nykyajasta myös kauas historiaan. Kirjojen ytimessä ovat eri aikoina eläneet vahvat, itsenäiset naiset.

Lucinda Riley: *Kirja: Seitsemän sisarta* (suom. Hilka Pekkanen), Bazar, 2017

KAASUVALTIO tähyää rahastoihin

Luonnonvaroiltaan rikas Azerbaidzhan aikoo kehittää maan eläkejärjestelmää eurooppalaisiin opeihin tukeutuen. Tulevaisuuteen aiotaan valmistautua rahastoimalla eläkkeitä.

Kaspianmeren rannalla sijaitseva Azerbaidzhan on suomalaisille vähemmän tuttu. Kaasuvaranoltaan rikkaan maan pääkaupunki Baku pilvenpiirtäjineen on kuin teelaatujen sekoitus: osittain orienttia ja osittain modernitua.

Maan palkkataso on viime vuosikymmenen aikana kehittynyt vahvasti. Aika on maan eläkejärjestelmän vahvistamiselle tästäkin syystä otollinen.

– Meillä ei ole rahastoitujia lisäeläkkeitä, ja haimme asiantuntijatietoa Euroopasta Socieux+-ohjelman kautta. He auttavat meitä strategiatyössä ja toimeenpanon suunnittelussa, maan sosiaaliturvarahaston johtava asiantuntija **Mirsadig Sadikhzada** kertoo.

Rahastoinnissa tulevaisuus

Väestö ikääntyy myös Kaukasuksella ja tulevaisuuteen aiotaan valmistautua nimenomaan rahastoidun lisäeläkejärjestelmän avulla. Sellainen on nyt tekeillä lakisäateisten eläkkeiden rinnalle.

Sadikhzadan mukaan rahastointi vahvistaisi eläkkeiden rahoitusta, kun vanhushuoltosuhde tulevaisuudessa heikenee. Rahastointi laajentaa myös eläkkeiden rahoituspohjaa, mikä on hyväksi kansantaloudelle pitkällä aikavälillä.

– Myös yksilöt voivat varautua paremmin omiin eläkepäiviinsä, kun lisäeläkkeet helpottavat toimeentulon suunnittelua.

Sadikhzada näkee, että oppia he voisivat ammentaa hyvin Suomesta, jossa on osittain rahastoiva työeläkejärjestelmä.

– Ensialkuun meidän on voitettava ihmisten luottamus ja ratkaistava, miten heidät saadaan säästämään vapaaehtoiseen järjestelmään.

Siihen voitaisiin päästä esimerkiksi tarjoamalla verokannusteita.

– Sikäli, jos tämä sopii ministeriölle ja valtionbudjetti tämän mahdollistaa.

Lisäksi on mietittävä rahastovaihtoehtojen määrä, järjestelmän hallinto sekä valvontakin hyvin tarkasti.

Liikkeelle maltilla

Eurooppalaisten eläkeasiantuntijoiden keskusteluissa varteenotettavaksi vaihtoehdoksi yleiskattavuuden varmistamiseen on nähty automaatiojäsenyys kuten Isossa-Britanniassa ja Turkissa. Maassa vierailut EU:n rahoittaman Socieux+-ohjelman asiantuntija, saksalainen **Hagen Hügelschäffer** yhtyy Sadikhzadan näkemyksiin, että lisäeläkejärjestelmän luominen ei käy käden käänteessä.

Hügelschäffer muistuttaa tarpeesta malttiin. Mutkitta tuskin edistytään, sillä entisen Neuvostoliiton alueella kaduntallaajilla ei ole suurta luottamusta pankkeihin. Alueella on ollut vuosikymmenien saatossa lukuisia pankkikriisejä.

– On tärkeä muistaa, että eläkerahastot ovat luonteeltaan varsin erilaisia kuin pankit. Tämä on tuotava ihmisille selväksi, painottaa Hügelschäffer.

Azerbaidzhanin sosiaaliturvarahaston Mirsadig Sadikhzada (vas.) keskustelemassa EU:n lähettämän saksalaisasiantuntija Hagen Hügelschäfferin kanssa.

ASiantuntijat Auttamassa

Socieux+ on Euroopan Union ja tiettyjen jäsenmaiden rahoittama asiantuntijaohjelma, jossa eurooppalaiset asiantuntijat avustavat kolmannen maiden instituutioita sosiaaliturvaan ja työllisyyteen liittyvissä kysymyksissä. Azerbaidzhanin sosiaaliturvarahasto haki asiantuntijaneuvoja maan lisäeläkkeiden kehittämiseen. Hanke toteutettiin kahdessa osassa marraskuun ja tammikuun aikana. Asiantuntijat työskentelivät Bakussa paikallisten asiantuntijoiden parissa neljän viikon ajan.

LISÄTIETOJA:
WWW.SOCIEUX.EU

Bakussa yhdistyy mielenkiintoisella tavalla Kaspianmeri, vanhakaupunki sekä modernit pilvenpiirtäjät.

Saksalaisasiantuntijan mukaan olisi ehkä aloitettava siitä, että eläkerahastot mielletään aluksi säästölippaiksi, joihin säästetään jonkin aikaa, ja sitten varat nostetaan pois.

– Ajan myötä ajatus ehkä muuttuu siihen suuntaan, että lisäeläke on elinikäinen vakuutus, hän pohtii.

Eläkerahastot on luotu sosiaalista tarkoitusta varten ja niiden yksinomainen tehtävä on rahoittaa ikääntyneiden toimeentuloa. Pankkien tehtävänä on yleensä tuottaa voittoa omistajilleen.

Laajasti asiaan paneutunut Hügelschäffer myös näkee, että maan työmarkkinaosapuolten keskustelusuhde ei ole yhtä vahva kuin monessa Euroopan maassa. Tämän ei kuitenkaan välttämättä tarvitse olla hidaste. Esimerkiksi Sveitsiin on kehittynyt hyvin vahvat työmarkkinaeläkkeet, vaikka työmarkkinaosapuolet eivät olleet keskeisesti niitä kehittämässä.

Voi olla niinkin, että Azerbaidzhanissa halutaan eläkerahastojen rahoittavan paikallista taloutta. Tämä on tietyn rajoin järkevää.

– Eläkerahastojen ensisijainen tehtävä on kuitenkin saada tuottoa jäsenilleen sopivalla riskitasolla, kirkastaa Hügelschäffer.

Lainsäädäntö on valmisteilla eikä valmiita ratkaisuja ole käden ulottuvilla. Lisäeläkkeiden osalta matka on Azerbaidzhanissa vasta alussa. ✓

Järjestelmän palveluksessa

Kevan johtavana asiantuntijana työskentelevä Pertti Männistö on ollut kehittämässä ja toimeenpanemassa eläketurvaa lähes neljän vuosikymmenen ajan.

Työeläkealalla työskentelevät tietävät **Pertti Männistön** isoja asiakokonaisuuksia hallitsevaksi, pedanttiseksi ja työhönsä sitoutuneeksi.

Tänä vuonna Männistö aloitti puheenjohtajana eläkevakuutuksen yhteisten palveluiden ohjausryhmässä EPOssa. Ryhmä ohjaa alan palvelujen ja it-järjestelmien kehittämistä strategisella tasolla liiketoiminnan näkökulmasta.

Männistö pystyy juristin koulutuksensa ja laajan kokemuksensa perusteella viemään valmistelua eteenpäin. Ratkottavat asiat eivät ole läpihuutojuttuja, sillä tärkeysjärjestyksen ja palvelujen kehittämistarpeissa piikki ei ole auki. Ajan ja rahan resurssit ovat aina rajalliset.

– Mihin tietojärjestelmissä kulloinkin päädytään, toteuttaa eläkejärjestelmän yhteisesti omistama Arek Oy niistä yhteisesti sovitun tavoitetilan mukaisesti, Arekin hallituksessakin istuva Männistö toteaa.

– Kaikella tekemisellämme turvaamme lopulta vakuutetun etua, hän sanoo.

Eläkettä kertyy lähes koko työuran ajalta kulloinkin voimassa olleiden säännösten mukaan. Tämä tuo isot haasteet tietojärjestelmille ja asiakkaiden palvelulle. Kun eläke tulee maksuun, ovat sen perustana kaikki eläkettä kerryttäneet ansaintajaksot ja työansiot.

Eläkkeen myöntää ja maksaa viimeisin eläkelaitos, johon työ on vakuutettu. Tätä ns. viimeisen laitoksen periaatetta (Vilma)

valmisteltiin todella pitkään ja se tuli lopulta voimaan 2004.

– Paljon oli tehty taustalla jo 1990-luvulla, jotta tästä merkittävästä vakuutettujen palvelun parantamisesta päästiin yhteisymmärrykseen. Vilma-uudistus edellytti myös erittäin isoja muutoksia tietojärjestelmiin.

Helsingin yliopistosta 1984 oikeustieteen kandidaatiksi valmistuneen Männistön työura eläke maailmassa alkoi nuorena juristina heti valmistumisen jälkeen valtiovarainministeriössä valtion eläkkeiden parissa. Hän työskenteli sen jälkeen Eläketurvakeskuksessa, josta siirtyi 1989 Valtiokonttoriin ja 1997 Kuntien eläkevakuutuksen (nykyinen Keva) palvelukseen.

Etenkin takavuosina hänellä on ollut eri muutoksien valmistelussa kätensä pelissä, kuten muun muassa 1990-luvulla yhtenäistettäessä julkisalojen eläketurva yksityisen puolen tasolle ja vuoden 2005 eläkeuudistuksessa.

– Eryteisesti mieleeni on jäänyt johtamani hanke, jossa julkisen sektorin eläketurvan toimeenpano integroitiin Kevaan asteittain vuodesta 2011 alkaen.

Tehtävien keskittämisenä on Männistön mukaan saavutettu merkittäviä kustannussäästöjä koko julkiselle sektorille.

Männistön tehtävänä on nytkin tunnistaa yhteisiä tarpeita, hahmottaa iso kuva ja edistää yhteisiä tavoitteita sekä kustannustehokkuutta. ✓

– Työ antaa paljon, mutta välillä on ladattava akkuja. Vapaa-ajalla nautin ulkoilusta ja kuntoliikunnasta, purjehdusta ja mökkeilyä harrastava Pertti Männistö kertoo.

”Kaikella tekemisellämme turvaamme lopulta vakuutetun etua.”

Keskeisiä virstanpylväitä Pertti Männistön työuran varrelta

1995

Kuntien ja valtion eläketurvan taso samaksi kuin yksityisaloilla. Uusia työntekijöitä muutos koski jo 1993.

2004

Julkisen sektorin mukaan Vilmaan eli viimeinen eläkelaitos myöntää ja maksaa eläkkeen. Arek syntyi.

2005

Vuoden 2005 eläkeuudistus. Vuotta aiemmin oli perustettu työeläkealan yhteisesti omistama tietojärjestelmä Arek Oy.

2011

Julkisen sektorin eläkkeiden toimeenpanon keskittäminen Kevaan alkoi.

2017

Viimeisin eläkeuudistus nosti eläkeikää. Osa-aikaeläkkeen tilalle tuli osittain varhennettu vanhuuseläke. Myös JuEL tuli voimaan.

English Summary

LENA KOSKI
Translator
Finnish Centre for Pensions

More news in English
Follow us on Twitter: @ETKinfo
Visit our website: etk.fi/en

Subscribe to our newsletter:
etk.fi/en/newsletter/

Statistical peak from retirement rush

The exceptional index increase at the end of 2022 led to a rise in the number of new retirees (71,500) in Finland compared to 2021. Most (54,000) retired on an old-age pension, and also the number of new disability retirees (18,000) rose slightly.

The average effective retirement age in 2022 was 62.2 years. The dip was due to the large number of new pensioners on an old-age pension.

Lately, the gender gap has widened as the expected effective retirement age of 25-year-olds was 62.6 years for men and 61.9 years for women.

"The number of new partial old-age pension retirees (35,000) exploded last year. This was 2.5 times the regular number of new pensioners on a partial old-age pension", explains Development Manager **Jari Kannisto** (Finnish Centre for Pensions).

However, those taking out a partial old-age pension are not included in the statistics of new retirees.

The rising retirement age contributes to a rising effective retirement age, as well. ✓

Pensioners' source of income

Central goals of pension policy are to retain a reasonable pre-retirement consumption level and to prevent poverty. Pensions are often used to measure how well these aims are met. However, pensioners may have other sources of income, as well. The income and taxation of family members also affects the income of pensioners.

In 2020, the average gross annual income of pensioners was €34,100 and taxes paid €7,200. That means that the annual disposable income of pensioners was around €27,000 (or €2,300 per month).

However, the disposable income of those in the fifth income decile was nearly twice as high as in the lower decile but three times smaller than in the top decile.

As the income decile grows, the share of the national pension and other income transfers of the gross income is reduced and the share of other income sources, such as the national pension, grows. Taxation evens out income gaps. ✓

Ministry of Finance: New stabilizing mechanisms needed

The public sustainability gap in Finland is 9 billion euros. Structural measures in the form of cuts, higher taxes and improved employment rates are required. The pension system must also pitch in.

According to the Ministry of Finance, new stabilizing mechanisms are needed to distribute the contribution burden between the working age and retired population.

One option might be eliminating pension accrual for unsalaried periods (e.g., studies or periods of earnings-related unemployment benefits). "We need to go back to the basics", says Director General **Mikko Spolander** (Ministry of Finance), "where earnings-related pensions accrue from work."

Spolander further points out that the early route to retirement of older people on a disability pension could be abolished. "The OECD has mentioned this in its recommendations to Finland. In addition, the investment returns and related risks of the pension system should be examined critically. The returns are clearly weaker in Finland than in the countries of comparison." ✓

Estimate confirmed income correctly

- **The Self-employed Persons' Pensions Act was reformed as of the beginning of this year. One of the main aims was to ensure that the confirmed income of the self-employed corresponds to their actual income.**
- **The confirmed income is the basis of the pension contribution and the pension paid to the self-employed. It also affects the amount of their sickness allowance, unemployment allowance and parental allowance.**
- **Until now, the self-employed have often underinsured themselves. The new calculator at tyoelake.fi helps them estimate the correct level of their confirmed income. In addition, pension providers are obligated to check and adjust the confirmed income of the self-employed every three years.**

Tutustu Eläketurvakeskuksen julkaisuihin www.etk.fi/julkaisut

Kokonaiseläke 2023: katsaus työeläkkeen, kansaneläkkeen ja verotuksen määräytymiseen

Katsauksessa on kerrottu kokonaiseläkkeeseen vaikuttavien osien määräytyminen vuonna 2023.

Työeläkkeen, kansaneläke-etuuksien sekä eläkkeiden verotuksen määräytyminen vaikuttavat kaikki osaltaan käteen jäävään nettoeläkkeeseen.

Esimerkilaskelmat ja kuvat havainnollistavat kokonaiseläkkeen muodostumista eri tulotasoilla. Katsauksessa on myös vertailtu verotusta ja maksuja.

Ritola, S. & Tuominen, S.

Eläketurvakeskuksen raportteja 01/2023

Eläkkeet ja eläkeläisten toimeentulo: kehitys 1995–2020

Tutkimus tuottaa kattavan ja monipuolisen kuvan eläkeläisten toimeentulosta 2020-luvun vaihteessa sekä toimeentulon kehityksestä neljännesvuosisadan aikana.

Toimeentuloa tarkastellaan eri näkökulmista ja erilaisia tietolähteitä käyttäen. Tutkimus sisältää laajasti hyödynnettävää tietoa eläketurvaa ja eläkeläisten toimeentuloa koskevan päätöksenteon ja julkisen keskustelun tueksi.

(Toim.) Kuivalainen, S. & Rantala, J., Ahonen, K., Kuitto, K., Palomäki, L-M., Liukko, J.

Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 06/2022

Työeläkkeen laskentaopas 2023

Työeläkkeen laskentaopas on käsikirja, johon on koottu keskeiset työeläkkeen laskentasäännöt. Laskentaoppaassa käsitellään eläkelaskennan perusteita esimerkkien kera.

Opas on tarkoitettu oppikirjaksi sosiaalivakuutusta opiskeleville ja käsikirjaksi eläkelaskennan perustietoja tarvitseville. Teoksen liitteenä on laskennassa apuna käytettäviä vakioita, kertoimia ja rajamääriä.

Kujanpää, J. & Hietaniemi, M.

Eläketurvakeskuksen Käsikirjoja 1/2023

Suomen työeläkevakuutetut 2021

Julkaisu sisältää keskeiset lukumäärätiedot kaikista Suomen työeläkejärjestelmän piiriin kuuluvista 17–68-vuotiaista henkilöistä. Lisäksi tilastossa esitetään tietoja palkansaajien eläkettä kartuttaneista ansioista sekä työeläkkeen määrään vaikuttavista palkattomista ajoista.

Myös kieliversiot:

Arbetspensionsförsäkrade i Finland 2021 (ruotsiksi)
Persons insured for an earnings-related pension in Finland 2021 (englanniksi).

Suomen virallinen tilasto

Eläkkeellä ja työssä: Tilasto eläkeläisten työnteosta vuosina 2007–2021

Tilastojulkaisussa käsitellään eläkeläisten työnteon työikäisen väestön keskuudessa vuosina 2007–2021. Julkaisu sisältää tietoja työnteon laajuuden ohella myös työssä käyneiden eläkeläisten keskieläkkeistä ja -ansioista.

Kannisto, J.

Eläketurvakeskuksen tilastoja 14/2022

Tutkimuksia vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen muutoksista 2017 eläkeuudistuksen jälkeen

Tutkimuksessa tarkastellaan, miten eläkkeelle siirtyminen on muuttunut vuoden 2017 eläkeuudistuksen jälkeen. Tarkastellaan mm. alimmassa ja tavoite-eläkeiässä vanhuuseläkkeelle jäämistä sekä työuraa 1954–1957 syntyneillä sekä työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen muutoksia.

(Toim.) Nivalainen, S. & Ilmakunnas, I., Laaksonen, M.

Eläketurvakeskuksen tutkimuksia 01/2023

Lue faktaa ja tilaa uutiskirjeemme!
www.etk.fi/uutiskirje